

III. Периодъ.

Кадетски периодъ (1900—1909 год.).

1. Съставъ и организация.

Подѣления въ началото на периода. Кадетскиятъ периодъ започва отъ месецъ юлий 1900 година, когато при Военното на Негово Величество училище била открита гимназия. Приемани били възпитаници отъ III класъ, които до получаване на юнкерско звание се казвали „Кадети“.

До откриването на военната гимназия, организацията на училището е била такава, каквато е изложена въ края на предшестващия периодъ.

Въ началото на кадетскиятъ периодъ Военното на Негово Величество училище е имало следнитѣ подѣления:

а) *Щабъ на училището съ:* Началникъ на училището, адютантъ, ковчежникъ офицеръ, лѣкарь, писари, прислужници и пр.

б) *Юнкерска дружина отъ две юнкерски роты.*¹⁾ Дружината била организирана като такава презъ лѣтнитѣ учения и парадитѣ; презъ другото време ротитѣ въ всѣко отношение до 1903 год. били напълно самостоятелни и на право подчинени на началника на училището.

в) *Училищно интендантство:* Интендантъ щабъ офицеръ, нестроева команда — началникъ офицеръ и заведующъ продоволствието — офицеръ.

г) *Войнишка артилерийска команда:* Инструкторъ съ 1 помощникъ, 1 орджие и 10 души войници.

д) *Войнишка кавалерийска команда:* Инструкторъ по ездата, 1 неговъ помощникъ, 10—15 души войници и 20 коня.

е) Инженерна команда и постоянни инструктори не е имало; когато обаче имало юнкери пионери, били прикомандировани пионерни офицери въ училището за инструк-

Командира на юнкерската дружина е упражнявалъ правата си като такъвъ само презъ време на ученията и не е билъ постояненъ дружиненъ командиръ, защото не билъ предвиденъ по щата. Всички въпроси по възпитанието и обучението на юнкеритѣ до 1903 год. били възложени на командиритѣ на ротитѣ, които се отнасяли по всички въпроси на право до началника на училището.

Едва презъ юний 1903 год. Началникътъ на училището съ заповѣдъ по сжщото № 162 заповѣдалъ на г. г. ротнитѣ командири за въ бъдаще преписката по строевата частъ да се представлява чрезъ командира на дружината, за която целъ се учредила и дружинна канцелария.

тори. Следъ завършването на курса тия офицери били откомандировани обратно въ частитѣ си.

ж) Музикантска команда.

з) *Учебенъ отдѣлъ.* Инспекторъ на класоветѣ, който съсредоточавалъ въ себе си ръководството и контрола по теоритическата подготовка на юнкеритѣ изобщо; той билъ шефъ и главенъ ръководителъ по учебната частъ. Нему били подчинени всички преподаватели — цивилни и военни въ учебно отношение. Въ надвечерието на кадетския периодъ имало три класа: срѣденъ, старши и допълнителенъ.

Последниятъ класъ е бивалъ формиранъ всѣка година отъ началото на м. септемврий до 1-й януарий. Въ него влизали юнкеритѣ и порт.-юнкеритѣ, които въ началото на м. августъ били старшиятъ класъ (II специаленъ) и които къмъ 1. I. били произвеждани въ първи офицерски чинъ.

Къмъ края на кадетския периодъ (1909 г.) Военното на Негово Величество училище имало следнитѣ подѣления:

1) *Щабъ на училището* — Началникъ на училището, помощникъ началникъ на училището, той и командиръ на юнкерската дружина, Адютантъ, Лѣкари двама, Помощенъ персоналъ 13 души.

2) *Юнкерска дружина* отъ 3 юнкерски роты (533 юнкери). Кавалерийска и артилерийска команди. Инженерна частъ въ училището не е имало.

3) *Интендантство* съ нестроева команда и заведующъ продоволствието.

4) Музикантска команда.

5) *Учебенъ отдѣлъ* — Инспекторъ на класоветѣ, 4 класа (VI, VII, I специаленъ и II специаленъ, преподаватели — военни 18, отъ които 6 щатни; граждански 22, отъ които щатни 17.

№ по редъ	Наименование	Полага се по щата	По списъкъ	Има на лице	Забележка
А) Възпитаници					
1	Младши портупей-юнкери	—	120	116	4 въ отпускъ
2	Юнкери	—	411	408	3 въ отпускъ
Б) Сврѣхсрочнослужащи					
1	Фелдфебели	5	5	5	
2	Старши подофицери	5	5	5	
3	Младши подофицери	4	4	4	
4	Сигналисти	8	8	8	
В) Срочнослужащи					
1	Редници	59	69	68	10 командировани.

Въ Нестроевата команда се числили 7 души майстори (шивачи, дърводѣлци, желѣзари, ботушари и др.), 22 прислужници и готвачи, и други 18 души служители (огняри, кравари и др.).

Коне. Собствено офицерски 5, правителствено офицерски 1, строеви войнишки 42, обозни 13, артилерийски 12. Всичко 73.

Волове 20, крави 24 и телета 6.

Всичко училището къмъ края на кадетския периодъ е имало на лице:

1. Офицери — команденъ и помощенъ персоналъ	39
2. Лѣкари	2
3. Чиновници	24
4. Сврѣхсрочнослужащи подофицери и войници	37
5. Срочно служащи	76
6. Юнкери	533

Всичко въ училището . . . 701.

Ясно е, че командния и помощенъ персоналъ е билъ достатъченъ за пълното и всестранно обучение и подготовка на 533 юнкери.

Количеството на 42 строеви коне за обучението на 11 души юнкери кавалеристи било достатъчно, обаче това на артилерийскитѣ коне били недостатъчно.

За да дойде до това положение, организацията на училището периодически и постепенно е претърпѣвала известни промѣни и корекции. Тия промѣни ставали като последиствие отъ новитѣ нужди, които се появявали и наложили паралелно съ развитието на училищния животъ, и сѣ били оформени и санкционирани отъ началникътъ на училището съ заповѣди по сжщото.

Откриване воен-
на гимназия.

Първото измѣнение въ организацията на училището презъ периода отъ 1900—1901 г. предизвиква откриването на военна гимназия.

Това става къмъ срѣдата на 1900 г. по следния начинъ: тогавашниятъ началникъ на училището Полковникъ Савовъ възлага на инспектора на класовѣтъ Капитанъ Нерезовъ, да проучи въпроса, „не би ли било по-полезно за подготовката на младитѣ офицери по образеца на Европейскитѣ велики сили, тази подготовка да започне отъ по-ранна възраст, като за целта възпитаницитѣ на училището да получатъ своето гимназиално образование въ самото училище“.

Съ рапортъ № 956 отъ 11.III.1900 г. Капитанъ Нерезовъ представилъ по въпроса обстоенъ докладъ. Въ тоя докладъ инспектора на класовѣтъ, следъ като дебело подчертава, че въ всички благоустроени тогава армии, подготовката на младитѣ офицери е започвала отъ ранна възраст въ специални военни гимназии — наречени въ нѣкои армии „кадетски

корпуси“, гдето младежитѣ отъ крехката си младенческа възраст преминавали школата на военната дисциплина, заживѣвали сѣ съ традициитѣ на военно-учебнитѣ школи и сѣ се прониквали отъ военни добродетели и войнишки духъ, изказва мнение за полезността и необходимостта да се открие военна гимназия и въ България.

Полковникъ Савовъ, следъ като се съгласилъ съ изказаното отъ Капитанъ Нерезовъ мнение препратилъ доклада въ Военното Министерство, гдето военниятъ министъръ, следъ като го одобрява, го внася въ Министерския съветъ.

На 21-й юлий с. г. съ служебно писмо № 1075 отъ сжщата дата Военния м-ръ съобщилъ на началника на Военното училище, че Министерскиятъ съветъ е възприелъ изказаната идея и разрешава още сжщата година да се откриятъ III, IV и V гимназиални класове въ училището.

Къмъ 1-й септемврий 1900 г. били приети вече 240 младежи — кадети, отъ които 180 кадети — „своекошни“¹⁾ и 60 кадети — степендианти; по класове били приети както следва:

Кадети степендианти: { III. класъ — 21
IV. класъ — 19
V. класъ — 20

Кадети своекошни: { III. класъ — 56
IV. класъ — 62
V. класъ — 62

Съ приемането на кадетитѣ били сформирани нови подѣления които увеличили общото число на подѣленията въ училището и внесли първитѣ промѣни въ досегашната му организация.

Така отъ новоприетитѣ кадети била сформирана нова отдѣлна „Кадетска рота“, която била подѣлена на три взвода (всѣки гимназиаленъ класъ образувалъ отдѣленъ взводъ), а всѣки взводъ — на 2 полувзвода, командвани отъ офицери.

Две юнкерски и една
кадетска роти.

Въ началото на м. септемврий училището имало 2 юнкерски и една кадетска роти. Съгласно инструкцията за вътрешното управление на училището юнкерскитѣ роти били подѣлени по на 4 взвода, всѣки взводъ по на 2 полувзвода, всѣки взводъ на 2 отдѣления.

Освенъ числото на ротитѣ, съ приемането на кадетитѣ било увеличено и числото на класовѣтъ и класнитѣ отдѣления. Кадетскитѣ класове получили цифрата на съответния гимназиаленъ класъ — III. гимназиаленъ класъ, IV гимназиаленъ класъ и V. гимназиаленъ класъ, а юнкерскитѣ класове

1) Издържатъ се на свои разноски.

съгласно една заповѣдь отъ Началника на училището под № 254 отъ 10. IX. 1900 год. били преименувани както следва:

1. Срѣдниятъ класъ билъ преименуванъ въ I. специаленъ класъ.

2. Старшиятъ класъ въ II специаленъ класъ.

3. Допълнителниятъ останалъ съ същото наименование.

Всичко класове въ училището 8 (5 гимназиални, допълнителни и I и II специални класове), всѣки класъ съ 1 или 2 отдѣления; всѣко отдѣление по 30—40 души.

Школа за запасни подпоручици — 1901 г.

Въ 1901 год. като клонъ отъ Военното училище била открита школа за запасни подпоручици, която била подъ ведението на началника на училището. За пръвъ началникъ на школата за запасни подпоручици билъ назначенъ Майоръ Стойчевъ отъ Генералния Щабъ. Скоро обаче, (презъ месецъ октомврий същата година) съгласно предписание № 2847 отъ Щаба на армията школата за запасни подпоручици била отдѣлена отъ училището.

Съ горната организация училището било до 4. VII. 1902 г. отъ която дата училището било раздѣлено на три роти, като всѣка рота получила пореденъ номеръ 1, 2 или 3. Всѣка рота била подѣлена на 4 взвода, а всѣки взводъ на 2 полувзвода.

Въ 1-а рота влѣзли юнкеритѣ отъ 3-тъ специални класа (I специаленъ, II специаленъ и допълнителния класъ).

Въ 2-а рота — юнкеритѣ отъ VI и VII гимназиални класове.

Въ 3-а рота — кадетитѣ отъ III, IV и V. гимназиални класове.

Тая промѣна станала поради измѣняването на инструкцията за вътрешното управление на училището; самото измѣнение извършилъ началникътъ на училището съ заповѣдь по същото № 185 § 2 отъ 4. VII. 1902 година.

Четири роти — 1905 г.

Презъ 1905 год. училището претърпяло нова промѣна въ вътрешната си организация. Ротитѣ отъ три се разврѣщатъ въ 4. Целта била да се достигне по-леко, по-добро обучение и възпитание.

Юнкеритѣ и кадетитѣ въ ротитѣ били разпредѣлени както следва:

1-а рота: I и II специални класа.

2-а рота: VI VII. гимназиални класа.

3-а рота: IV и V гимназиални класа.

4-а рота III гимназиаленъ класъ.

Забележка: Порт-юнкеритѣ и юнкеритѣ отъ специаленъ класъ се числяли въ 1-а рота само за строево обучение.

Три роти — 1908 г.

Съ тази организация училището било до 6-й септемврий 1908 година, отъ която дата пакъ се преминало въ 3 ротенъ съставъ, съгласно за-

повѣдь по Военното училище № 77 § 2 отъ 6-й септемврий 1908 година.

За да се повърне училището къмъ старата си три ротна организация причината била следната:

На 27-й мартъ с. г. Началникътъ на училището Генералъ Диковъ съ писмо под № 874 отъ 7. III 1909 год. до Министра на Войната направилъ докладъ, въ който изтъкналъ, че най-главната мотивировка за откриване военна гимназия въ България и преминаване отъ юнкерската къмъ кадетската система е обстоятелството, че всички държави, освенъ Англия, комплектуватъ Военнитѣ си училища изключително или преимущественно посредствомъ военнитѣ гимназии.

Освенъ това въ доклада се изтъкватъ следнитѣ неудобства на визираната система:

1. Като се дава една сравнителна таблица за числото на приетитѣ въ училището кадети (стипендианти и своекошни) презъ разнитѣ години и за числото, което е било опредѣлено отъ Министерския съветъ, подчертава се голѣмата разлика въ тия числа, като се изтъква, че числото на приеманитѣ всѣка година кадети (даже още първата) значително превишава установената норма. Особено впечатление прави и числото на стипендиантитѣ, което става неопредѣлено и произволно, въпреки даденитѣ норми.

2. Въ I. специаленъ класъ преминавали отъ VIII. класъ юнкери съ и безъ матура. Постъпването въ гимназиалнитѣ класове ставало безъ конкурсъ и числото на възпитаницитѣ се увеличило. Ръководството и възпитанието станало съмнително, поради това качеството на офицерския корпусъ се понижило.

Възпитаницитѣ повтаряли въ единъ класъ по 3 години, нѣкои били изключвани за лошо поведение и повторно пакъ били повръщани поради външни ходатайства; съ това началството въ читѣ на тия кадети, се дискредитирвало, понеже тѣ сж го считали безсилно да ги изключи, стига само тѣ да намѣрятъ силна поддръжка вънъ отъ училището.

3. Понеже кадетитѣ плащали, въ своитѣ изисквания къмъ храната тѣ били твърде взискателни; по отношение на облеклото обаче тѣ били небрежни.

4. Следъ това въ доклада си прави анализъ и сравнение между кадетската гимназиална система и юнкерската такава, като изтъква още, че въ училището нѣма удобство за издържането на такива млади дѣца, нито пъкъ има персоналъ за възпитателната имъ подготовка. Предлага се: а) да се закрие V. гимназиаленъ класъ и б) да се разреши държането на конкурсъ по български езикъ, френски и българска литература на 30 младежи, завършили съ

матура въ държавнитѣ гимназии и приравненитѣ къмъ тѣхъ училища и се приематъ въ I. специаленъ класъ.

На 8-й май 1908 година, съ писмо № 132 отъ същата дата се предписва на Началника на Военното на Н. В. Училище да приведе въ изпълнение одобрения отъ Н. Ц. Височество докладъ отъ Министра на Войната, като възприема възгледоветѣ на Началника на Военното на Н. Ц. В. Училище по въпроса за подготвяне на офицери отъ Военното Училище. Поради тая причича училището се повръща презъ 1908 година отново къмъ старата организация за вътрешно управление (3 ротенъ съставъ.)

Въ учебно отношение училището претърпяло малки измѣнения.

Така презъ учебната 1906/1907 година се закрива III. гимназиаленъ класъ.

Презъ 1907/1908 год. IV. гимназиаленъ класъ.

Презъ 1908/1909 година V. гимназиаленъ класъ. Същата година били приети въ I. специаленъ класъ 303 младежи по конкурсъ, завършили българскитѣ гимназии или приравнени училища.

Презъ 1909/1910 г. се закрива VI. гимназиаленъ класъ.

Презъ 1910/1911 г. — VII. гимназиаленъ класъ.

Къмъ края на кадетския периодъ (1909 г.) общата численостъ на Военното училище била 731 човѣка, отъ които:

Юнкери 533

Офицери 39

Всичко . 572

Недостига до числото 731, съставлява 159 човѣка — помошенъ нестроеви персоналъ: чиновници, музиканти работници, което съставлява 28% отъ общото число на училищния персоналъ.

Срѣдно презъ цѣлия периодъ имало: а) Офицери:

Генерали и шабъ офицери 4 до 8 души, отъ които единъ генералъ или полковникъ — Началникъ на училището 4—7 майори: отъ които 1 командиръ на дружината (подполковникъ), Интендантъ (домакинъ), заведующъ артилерийската частъ, Ротни командири (1—3), инспекторъ на класоветѣ (майоръ или подполковникъ)

Капитани — старши офицери — срѣдно 30 души; 1—2 командири на роти, взводни командири, инструктори, възпитатели, адютантъ.

Капитани — субалторъ офицери 6 души: помошникъ взводни командири. — Поручици и подпоручици 15—16 души помошникъ взводни командири.

Лѣкари 1—2, (единиятъ старши офицеръ).

Портопей-юнкери 70—75.

Юнкери 240—270.

Кадети — срѣдно 450—490.

Срѣдно портопей юнкери и кадети 800 души.

Нестроеви срѣдно 50—60 души (ключари, музиканти), помошенъ персоналъ (чиновници) срѣдно 30—40.

Войници — строеви срѣдно 50—60, отъ които 40—50 конници и 10—15 артилериисти.

Щатната численостъ на училището за командния и помошенъ персоналъ била определяна отъ Министерството на войната, като тоя въпросъ предварително билъ разрешаванъ въ Министерския съветъ.

Това опредѣлено число, както ще се види по-нататкъ, не е било абсолютно точно, нито ненаруσιμο. Презъ течение на годината, а въ нѣкои случаи и въ самото ѝ начало, това число е било изменявано.

Въ тактическо отношение училището е представлявало усилена дружина: 3 пехотни роти, 1 конна и 1 артилерийска команди, достатъчни за обучение на възпитаницитѣ.

Командниятъ възпитателенъ персоналъ на училището, предвиденъ въ бюджета до 1909 година билъ достатъченъ; следъ преминаване къмъ кадетската система, тоя персоналъ не е билъ увеличенъ по щата и следователно е станалъ крайно недостатъченъ. Това наложило да се прибѣгне къмъ прикомандироване на офицери отъ строевитѣ части на служба въ училището, като ежегодно имало срѣдно 12—18, предимно оберъ-офицери.

Така попълненъ командниятъ и възпитателски персоналъ е билъ напълно достатъченъ за правилното и пълно възпитание и обучение на възпитаницитѣ.

Щатното число коне не винаги се е оказвало достатъчно за нуждитѣ на обучението на кавалериститѣ и артилериисти възпитаници. Това наложило да се прибѣгне и тукъ къмъ прикомандироването отъ разнитѣ конни или артилерийски полкове на коне, които следъ минаването на нуждата бивали откомандировани обратно въ частитѣ си.

Организацията на вътрешното управление на училището била, макаръ и не напълно установена, правилна; тя била въ зависимостъ отъ разнитѣ системи, които се възприемало презъ този периодъ отъ време; тая организация трѣбвало да се приспособява, която била сполучливо извършвана.

Тукъ трѣбва да се отбележи, че въ организацията на училището липсата на учебни части (рота, ескадронъ и батарея) затруднявала до известна степенъ обучението на възпитаницитѣ. Действително, ескадрона и батареята били до известна степенъ замѣствани отъ съответнитѣ команди, а липсата на учебна рота била попълвана отъ голѣмото число на възпитаницитѣ, поради което и при тия условия били формирани

учебни части отъ юнкерски пехотни подѣления, така че посочената въ организацията по-горе непълнота не се е отразявала особено върху обучението и подготовката на възпитаницитѣ.

2. Попълване съ възпитаници, офицери войници и коне.

а) Попълване съ възпитаници.

Условия за Попълването съ възпитаници ставало въз основа на „Проектоинструкцията за юнкеритѣ и кадетитѣ“. По-главни положения отъ тая инструкция били следнитѣ:

1) Въ училището били приемани за кадети младежи български поданници, безъ разлика на въроизповѣдание, на възраст не по-млади отъ 12 години и не по-стари отъ 15 години, като: а) кадетитѣ за III гимназиаленъ класъ трѣбвало да сж навършили 12 години, да не сж по-стари отъ 13 години и да сж завършили успѣшно II класъ; б) кадетитѣ отъ IV гимназиаленъ класъ трѣбвало да сж навършили 13 години, да не сж по-стари отъ 14 години и да сж завършили успѣшно 3 класъ; в) кадетитѣ за V гимназиаленъ класъ трѣбвало да сж навършили 14 годишна възраст, да не сж по-стари отъ 15 години и да сж завършили успѣшно IV гимназиаленъ класъ.

2) Зачисляването въ гимназиалнитѣ класове ставало на ваканция и по конкурсенъ изпитъ.

Конкурснитѣ изпити се произвеждали по отдѣлно за „своекошнитѣ“ и стипендиантитѣ.

3) Конкурснитѣ изпити се произвеждали при самото училище, къмъ 20-й августъ.

4) Прощенията за постѣпване въ Военното училище се подавали на Височайше име, адресирали се необгербвани до Началника на Военното на Н. Ц. В. Училище и се приемали до 15-й августъ.

5) Документитѣ които се изисквали били следнитѣ: а) Метрическо свидетелство, училищно свидетелство, свидетелство за поданство, свидетелство — че младежа не е изключванъ отъ никое учебно заведение, свидетелство отъ мѣстната военна власт, отъ което да се вижда гражданското състояние на родителитѣ му.

Кандидатитѣ за стипендианти вѣнъ отъ горнитѣ документи трѣбвало да представягъ две свидетелства за крайната бедностъ на родителитѣ му (едното отъ общинското управление, а другото отъ мѣстната военна власт).

б) Физически условия: а) Да нѣматъ какъвто и да е вѣншенъ тѣлесенъ недостатъкъ;

а) при говоръ да не заекватъ.

б) широчината на гръдния кошъ да не е по-малка отъ половината на ръстѣта съ $5\frac{1}{2}$ см.

в) безъ недостатѣци по лицето, които го обезобразяватъ.

г) да не говорятъ презъ носѣтъ си.

Преди допускането до конкурсенъ изпитъ, младежитѣ били преглеждани отъ медицинска комисия и до конкурсния изпитъ се допускали само одобренитѣ отъ медицинската комисия.

7) Конкурсенъ изпитъ се държалъ само по математика и български езикъ, по материала въ гимназиитѣ съответно за II, III и IV класове.

8) „Своекошнитѣ ученици“, презъ всичкото време на следването си въ гимназиалнитѣ класове плащали по 600 лева на година, изплащана въ два срока: 300 лева въ началото на I-то полугодие отъ учебната година и другитѣ 300 лева при началото на второто полугодие. Срещу тая такса, „своекошнитѣ“ кадети получавали храна, облѣкло, отопление, освѣтление, учебни пособия и др.

9. Стипендиантитѣ плащали веднѣжъ за винаги, при постѣпването си сумата 150 лева.

10. За стипендианти били приемани тия младежи, родителитѣ на които били съ документално доказана заслуга къмъ Отецеството и които били съвършено бедни и нѣмали възможностъ да издържатъ децата си въ училището.

Както за принесенитѣ къмъ Отецеството заслуги, така и за бедността трѣбвало да се представягъ нуждитѣ документи, както отъ гражданскитѣ, така и отъ военнитѣ власти.

11. Младежи, които завършвали успѣшно гимназиалнитѣ класовѣтѣ преминавали въ военно-специалнитѣ и въ тѣхъ държавата ги издържала безплатно.

12. Всички младежи, които завършвали успѣшно VII гимназиаленъ класъ, държали матура и получавали зрѣлостно свидетелство на общо основание, както въ другитѣ гимназии въ Княжеството.

13) Младежитѣ, които постѣпвали въ гимназиалнитѣ класове на училището се задѣлжавали да завършатъ непременно и последнитѣ му два военно-специални класа, следъ свършването на които се произвеждали въ първи офицерски чинъ.

14) Тия отъ „своекошнитѣ“, които завършвали успѣшно специалнитѣ класове и не желаели да се посветягъ на военната кариера, се произвеждали въ чинъ „Подпоручикъ“ и се зачислявали въ запаса на Действующата армия.

1) Службата прекарана въ специалнитѣ класове се считала за служба прекарана въ редовѣтѣ на войската.

Отклонения сж правени — и то още въ първата година на кадетския периодъ.

Така, съгласно постановление на Министерския съветъ (протоколъ № 67) отъ 12. VII. 1900 год. и предписание отъ Министерството на Войната № 1075 отъ 21. VII. 1900 год. въ училището се открили III, IV и V. гимназиални класове съ по 6 ученика и били приети както следва:

III. класъ	21	стипендианти и	56	своекошни	—	всичко	77
IV. класъ	19	"	62	"	—	всичко	81
V. класъ	20	"	62	"	—	всичко	82
Всичко —							240

въ повече 60 ученика, безъ да е имало заповѣдь за това. Презъ течение на учебната година билъ приетъ още единъ кадетъ.

Презъ 1901 год. въ III класъ били приети 20 стипендианти и 65 своекошни, вмѣсто (85 и 60); презъ годината постъпили въ разни класове трима души, а общото число на гимназиститѣ станало 442 вмѣсто 300. Числото на стипендиантитѣ станало неопредѣлено.

Презъ 1903 год. въ III класъ били приети 135, въ IV — 12, въ V — 8; презъ годината въ разнитѣ класове — 27; всичко презъ тая година гимназиститѣ били 546 вмѣсто 300.

Презъ 1904 г. въ III класъ били приети 158; презъ годината въ разнитѣ класове — 26. Общото число тая година достигнало до 630 вмѣсто 300.

Презъ 1905 г. въ III класъ били приети 190, въ IV — 5. Общото число гимназисти достигнало до 750 — вмѣсто 300. Стипендиантитѣ се увеличили произволно, позволявали се негласни стипендиянти.

Това се дължи на разнитѣ ходатайства и препоръки и е една отъ причинитѣ за да се реши закриването на военната гимназия (III. Гимназиаленъ класъ презъ 1906 г., IV — 1907 г., V — 1908 г. VI — 1909 г., VII класъ презъ 1910 г.); на следната 1911 година вече се минало къмъ комплектуването на училището съ младежи завършили държавна гимназия съ матура и по конкурсъ.

Младежитѣ при постъпването си въ училището носили съ себе си 6 ризи, 6 чифта долни гащи, 3 фанели, 12 чифта партянки, 8 чаршава, 6 калѣфа за възглавници, по 6 кърпи за лице, ръце и носъ, тоалетни принадлежности (четки за зъби, дрехи, обувка и глава, сапунъ, паста и вакса). Приемани били младежи отъ цѣлата страна, обаче не се е държало смѣтка за равномерното приемане отъ всички краища.

б) Попълване съ офицери.

Попълването съ офицерски кадъръ е ставало на общо основание отъ канцеларията както и другитѣ части; на На-

чалника на училището, обаче, било предоставено правото да си избира офицери отъ цѣлата армия.

Поради обстоятелството, че въ предвидения щатъ числото на офицеритѣ било недостатъчно, презъ периода имало много прикомандировани офицери — което се вижда

Полковникъ Петевъ.

отъ приложения имененъ списъкъ на офицеритѣ служили въ училището презъ кадетския периодъ.

в) Попълване съ подофицери и войници.

1. Съ подофицери. Ставало на общо основание съгласно положението за попълване армията съ подофицери.

2. Войниците били прикомандировани съ войсковитѣ части следъ завършването на единичното обучение.

Генералъ Ильовъ.

г) Попълване съ коне.

Ставало както презъ предшествоващиятъ периодъ.

3. Облекло, въоръжение и снаряжение.

А. Облекло. На юнкеритѣ и порт.-юнкеритѣ облеклото презъ тоя периодъ било сжщото както въ предшествоващъ периодъ.

Полковникъ Назлжмовъ.

Облеклото на кадетитѣ било следното:

1. Зимно: а) За занятие. Черни дълги шаечни панталони съ червенъ кантъ, черна шаечна куртка съ корава яка, обшита съ галунъ, съ два горни джоба съ капаци. Червенъ коженъ коланъ съ бляхъ. Кжси ботуши подъ панталонитѣ. Черъ шаеченъ шинелъ съ яка отъ сжщиятъ платъ, кройка —

войнишка — кавалерийска. Пагони на куртката червени меки, на шинела червени накладни.

б) Парадна. Сжщото облекло, само че от черно сукно, металически вензелъ „Ф“ на пагонитѣ и бѣли платнени рж-кавици.

2. Лѣтна. а) За занятие. Бѣла дочена рубашка, сжщата кройка както на зимната куртка. Накладни червени пагони, бѣли бричѣ панталони. Червенъ коланъ съ бляхъ и кжси ботуши.

Генералъ Диковъ.

б) Празнична. Сжщата дочена куртка, но при дълги панталони, вензелъ на пагонитѣ и бѣли платнени рж-кавици.

Б. *Въоръжение*. Кадетитѣ отъ долнитѣ класове имали за занятие малки дървени пушки.

Кадетитѣ отъ 5 гимназиаленъ класъ и нагоре, а сжщо и юнкеритѣ и пор.-юнкеритѣ имали пехотна пушка „Манлихеръ“ съ ножъ образецъ 1895 година.

Кавалериститѣ, пионеритѣ и артилериститѣ имали карабина „Манлихеръ“ съ ножъ образецъ 1895 година.

Артилериститѣ имали 2 Шнайдерови полски орджия 7.5 см.

Кавалериститѣ имали шашки, които носили съ каишъ презъ рамо.

Бойнитѣ припаси били сжщитѣ, както въ предшеству-ющиятъ периодъ.

Съ запаси отъ бойни припаси училището не разпола-гало.

В. *Снаряжение*. Снаряжението на кадетитѣ отъ 5 класъ нагоре и на възпитаницитѣ отъ специалнитѣ класове презъ тоя периодъ, било сжщото, както и въ предшествоващия.

Г. *Обози*. — данни нѣма.

4. Прехрана и разквартироване.

Начина на прехраната на възпитаницитѣ отъ училището билъ сжщия, както и презъ предшествоващия периодъ.

Храненето ставало по ежемесечни разкладки, обявявани съ заповѣдъ по училището.

Постни дни почти нѣмало. Месо било давано всѣки день.

На обѣда била давана супа — месна порция (готве-но, печено или кюфтеа) и десертъ. Презъ лѣтния сезонъ третата порция била преимущественно плодове.

За вечеря били давани по две порции: едно готвено и втора — лѣтно време плодове, а зимно време млѣко съ оризъ, кисело млѣко и пр. За закуска чай съ сирене или кашкавалъ или чаша млѣко.

Презъ лѣтния периодъ въ 4 (16) часа било давано за за-куска сирене съ хлѣбъ, пиружки, баница и пр.

Изобщо храната била здрава, питателна и ефтина.

Презъ 1908 г. билъ надстроенъ III етажъ надъ централ-ното здание на училището.

5. Строева и учебна подготовка.

Строева подготовка. Тя била водена съгласно устава за полската служба и проекто-устава за обучение и дей-ствие на пехотата; заповѣдитѣ и инструкциитѣ били издавани отъ началника на училището.

Строеветъ на разнитъ подѣления и родове войски, стрелбитъ, техническата подготовка били сжити както въ предшествующия периодъ.

Военното училище на три етажа.

Учебна подготовка. Поставената целъ на училищната учебна система презъ тоя периодъ била двойка, а именно:

Юнкерска кавалерийска езда по стръмнина.

1) Да даде едно завършено образование на младежите, желаещи да посветят живота си на военната служба и 2) да създаде добре подготвени въ теоритическо и строево отношение взводни командири.

За постигане първата точка от поставената си цел училищната учебна система не се различавала много от учебната система, възприета въ гражданските държавни, общински и частни училища, но все пак практическата страна при обучението е била много по-силно застъпена.

За постигане втората цел, учебната система на Военното училище се различавала значително от тая на гражданските училища, главно по начина на преподаването и преимуществото, което се дава на дисциплините от физическо и морално възпитателно естество.

Занятията въ военната гимназия били поделяни главно на три групи: теоритически, практически и физически. Практическият от своя страна били поделяни на класни и полски.

Занятията били преминавани въ последователността и обема, определени въ програмата за държавните реални гимназии.

Практическият занятия се поделяли също на две групи: класни и не класни практически занятия.

Класните практически занятия се извършвали под непосредствения контрол на преподавателя и въ съответните физически, химически и др. кабинети.

Не класните практически занятия се извършвали въ свободното от строевите и класни занятия време.

Практическият занятия се извършвали под наблюдението и ръководството на офицерите възпитатели и самите преподаватели по особена програма.

За практическият занятия въ полето кадетите били разделяни на две групи: I-а група кадети от III и IV класове и II група — кадетите от останалите класове.

Тия занятия съ I група целели главно изучаването въ натура на разните отрасли от естествознанието, отечествознанието, изкуството и пр.

Практическият занятия съ втората група преследвали две цели: едната общообразователна, а другата от военен характер; общообразователната цел застъпвала предметите на първата група, а военната цел застъпвала практическото извършване на рекогносцировка на пътища, позиции, реки и пр., определяне на разстоянията, сигнализация и пр.

Учебна подготовка на кадетите. Изпитванията били устни и писмени. Всеки кадет трябвало да има най-малко една бележка по устен изпит и да всеки учебен срок.

IV. Гимназиален клас. Общ успех на класа — 8.89. Най-висока бележка (9.91) класа получил по Геометрия и Естествена История, а най-ниска (8.33) — Алгебра и Всеобща История.

Числото на неудовлетворените ученици било 27%. Числото на неудовлетворителните бележки било 39, от които най-много по Алгебра (10).

V. Гимназиален клас. Общият успех на класа бил 9.50. Най-висока бележка класа получил по Старобългарски език (10.56) а най-ниска по Алгебра (8.54).

Числото на неудовлетворените ученици било 16%. Числото на неудовлетворителните бележки било 18, от които 7 по френски език.

VI клас. Общ успех на класа получил по Черковна история и Химия (10.35), най-ниска бележка по френски език била 8.75.

Числото на неудовлетворените било 13%. Числото на неудовлетворителните бележки било 15, от които най-много по френски език (7).

Общият успех на четирите гимназиални класа бил 9.50 т. е. добър. Неудовлетворили — 52 ученика или 16%. Числото на неудовлетворителните бележки било 82, без да се сметат бележките по рисуване и немски език.

III клас. Въ сравнение съ миналата година той показал успех си съ 0.73.

IV. клас имал приблизително миналогодишния си успех.

V. клас показал по-слаб успех съ 0.20.

През тая година останали да повтарят 30 ученика.

Учебната 1902—1903 г. успех е по-слаб както следва:

III клас — 1; V клас — 2 (1 по болест)

IV. клас — 1; VI клас — 1. Всичко 4 души.

През учебната 1902—1903 година общият успех на гимназиалните класове не се различавал от успеха през миналата учебна година.

Общият успех на 4-те гимназиални класове бил 9.75. Показали слаб успех и останали да повтарят класа през учебната 1902—1903 година:

III клас — 2 души; IV клас — 10 души, V клас — 4 души и VI клас — 8 души, или всичко 24 души.

През учебната 1904—1905 год. повтаряли класа по слаб успех:

II клас — 10 души, IV клас — 19 души, V клас — 13 души, VI клас — 9 души и VII клас — 1, или всичко 52 души.

През учебната 1905—1906 год. повтаряли класа по слаб успех:

От IV клас — 13 души, от VI клас — 5 души.

Отъ V класъ — 11 души; отъ VII класъ — 3 души —
Всичко 32 души.

Презъ учебната 1906—1907 год. повтаряли класа по
слабъ успѣхъ:

Отъ V класъ — 8 души, отъ VI класъ — 8 души или
всичко 16 души.

Презъ учебната 1907—1908 година:

Отъ VI класъ — 19 души, отъ VII класъ — 20 души,
отъ V класъ 5 души и отъ I специаленъ класъ — 3 души, или
всичко 47 души, но тъй като презъ тази учебна година V-ятъ
гимназиаленъ класъ при училището билъ закритъ, тия 5 души
били изключени отъ сжщото.

Най-слабъ успѣхъ презъ кадетския периодъ въ учили-
щето билъ показанъ презъ учебнитѣ 1904—1905 г. (52 души)
и 1907—1908 год. (47 души).

Показаниятъ слабъ успѣхъ презъ тоя периодъ билъ
главно по езицитѣ математика (алгебра, геометрия, триго-
нометрия, дескриптивна геометрия и пр.), по които предмети
въ седмичнитѣ програми били прадвидени достагъчно ча-
сове (срѣдно по 3 часа, отъ което се вижда, че за изучава-
нето на тия дисциплини се е отдѣляло доста време). Сла-
биятъ успѣхъ билъ резултатъ отъ една страна на голѣмото
число ученици въ всѣко класно отдѣление (45—20 души),
а отъ друга страна на незаинтересоваността на самитѣ
ученици.

6. Духъ и дисциплина.

Презъ кадетския периодъ, както вече се спомена, въз-
питаницитѣ на училището били сведени въ 4 роти, общото
число на които вариало отъ 500 до 850 човѣка. Разквар-
тироването имъ въ двата горни етажа на южния и севе-
ренъ флигели било сравнително удобно. Известни неудоб-
ства представлявало събирането презъ нѣкои години (1907
и 1908 год.) на II и I специални класа въ едно жилищно помѣ-
щение, обаче, това се е налагало поради голѣмото число на
възпитаницитѣ отъ гимназиалнитѣ класове (500 души), които
били разквартировани въ останалитѣ три етажа.

Духътъ и дисциплината презъ тоя периодъ били срав-
нително на добра висота; това се вижда отъ малкото про-
винения извършени презъ сжщия периодъ.

Таблица за провиненията презъ кадетския периодъ,

Години	Общо число на про- виненията			Срѣденъ численъ сѣставъ на Учи- щето. Портупей юнкери, юнкери и кадети.	‰
	Войнски	Общи	Всичко.		
1900—901 г.	1098	705	1703	372	482.88‰
1902 г.	479	180	659	480	130.91‰
1903 г.	369	209	587	440	160.42‰
1904 г.	388	205	593	698	135.82‰
1905 г.	957	371	1328	852	146.01‰
1906 г.	980	330	1310	950	108.86‰
1907 г.	1265	406	1671	820	177.38‰
1908 г.	890	330	1220	850	175.53‰
Всичко . . .			9071	5462	

Отъ горната таблица се вижда, че общо презъ отчет-
ния периодъ сж извършени 4071 простѣпаци отъ 5372 въз-
питаници въ продължение на 8 години, което взето процентно
е 1.6 простѣпаци на всѣки единъ отъ възпитаницитѣ.

Налаганитѣ наказания били:

1. Мѣрjene и бележки. 2. Нарездане не поредъ на
служба (щрафъ) 3. Съ лишение отъ отпускъ 4. Съ лишение
отъ юнкерски галунъ 5. Съ лекъ затворъ 6. Съ просѣ зат-
воръ 7. Съ строгъ затворъ 8. Съ изключване отъ училището.

Предимно наказанията били налагани отъ взводнитѣ ко-
мандири, следъ това отъ ротнитѣ, а Началника на училището
налагалъ сравнително много малко наказания,

Простѣпациитѣ били подѣлени на две главни категории:
войнски и общи.

Къмъ първата категория спадали нарушенията:

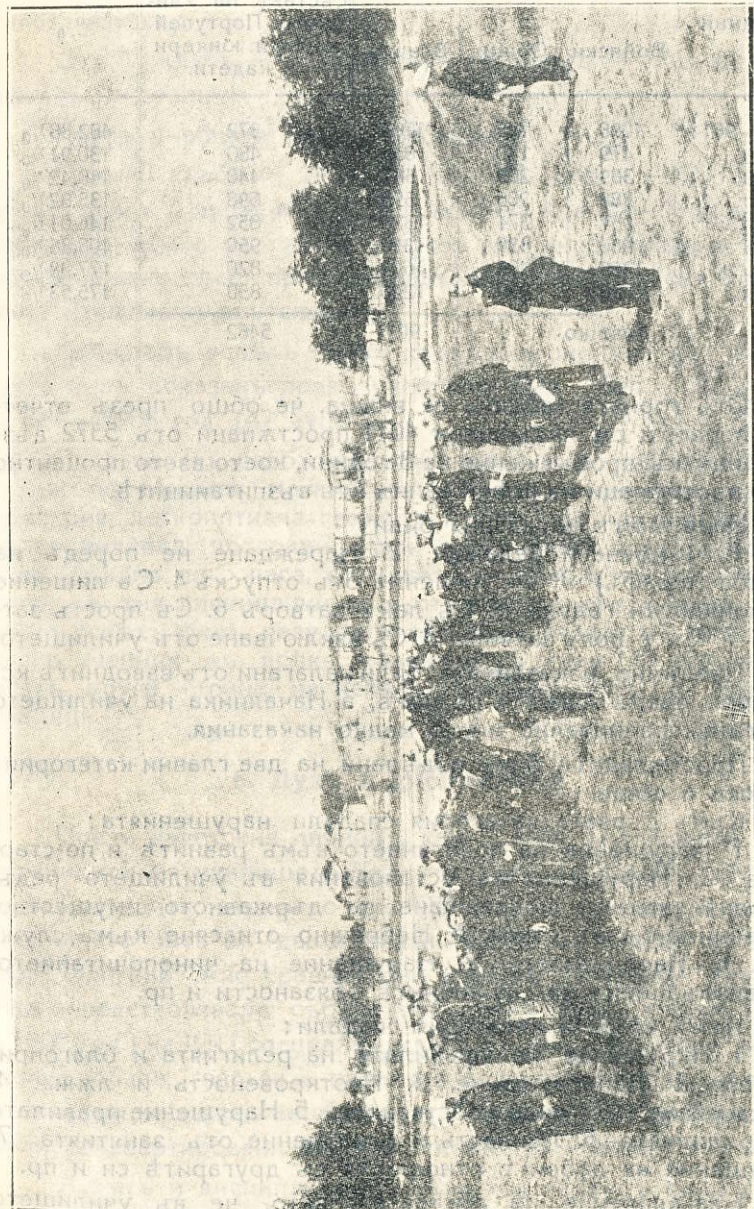
1. Нарушение на почитанието къмъ равнитѣ и по-стар-
шитѣ. 2. Нарушение на установения въ училището редъ.
3. Разпиляване и повреждане на държавното имущество.
4. Невнимание въ строя. 5. Небрежно отнасяне къмъ служ-
бата. 6. Неопрятность. 7. Нарушение на чинопочитанието.
8. Неизпълнение на служебнитѣ обязанности и пр.

Къмъ втората категория спадали:

1. Нарушение на правилата на религията и благопри-
личието. 2. Непослушание. 3. Неоткровеностъ и лъжа. 4.
Присвояване на чужда собственостъ. 5. Нарушение правилата
на приличието. 6. Ленность и отклонение отъ занятията. 7.
Нарушение на добритѣ отношения съ другаритѣ си и пр.

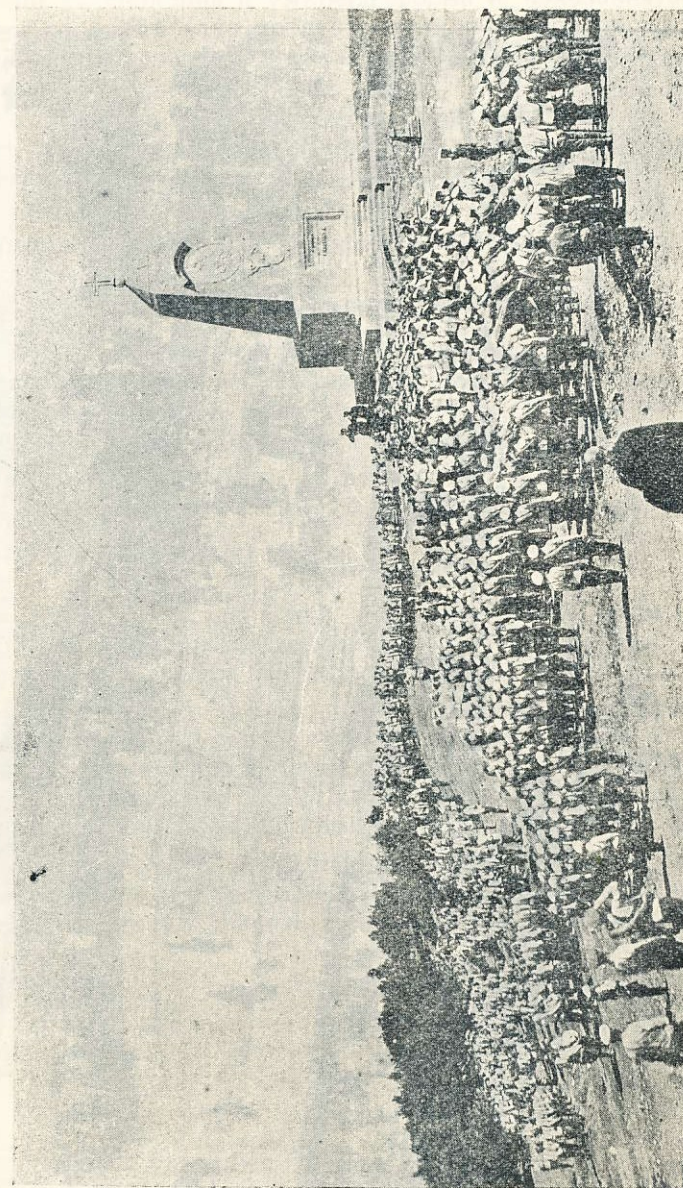
Благодарение на обстоятелството, че въ училището
имало доста много офицери (взводни командири) и възпита-
тели), които наотлжно били въ контактъ съ възпитани-

цитѣ, влиянието имъ върху последнитѣ било постоянно и благотворно.

Кадетитѣ презъ свободното си време 1906 г.г.

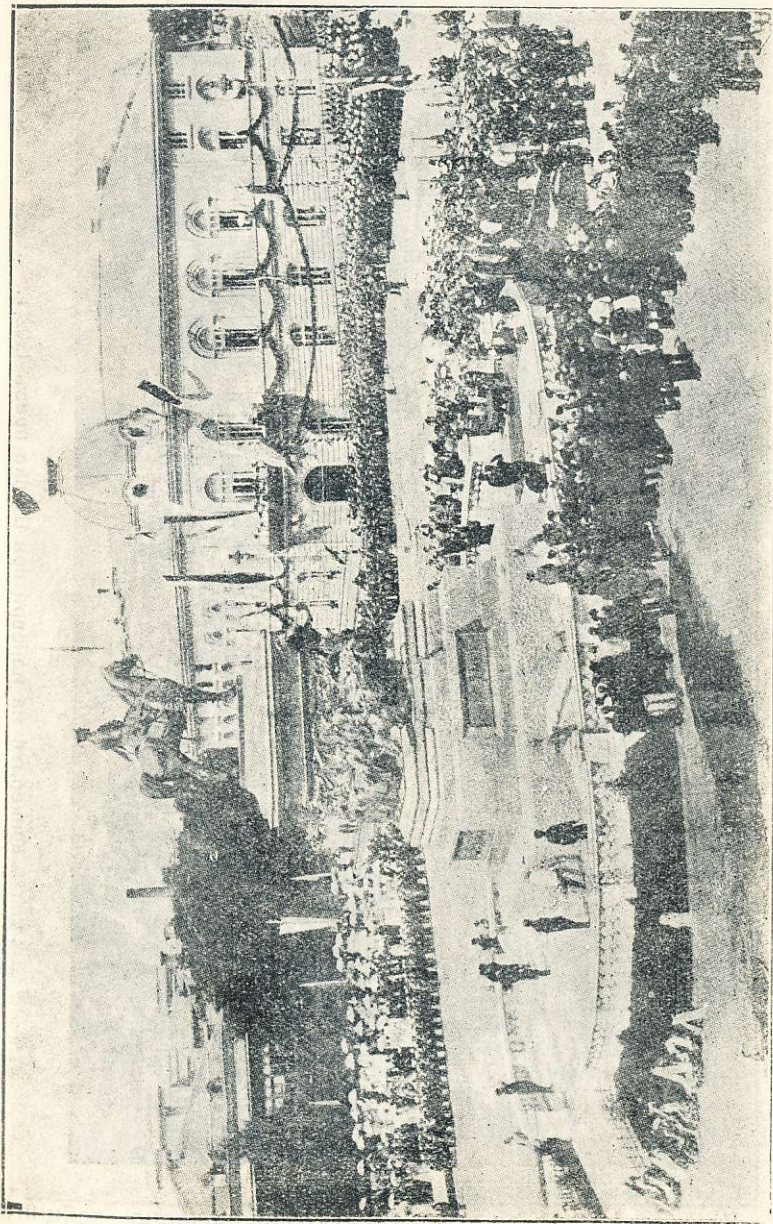
Възпитанието на възпитаницитѣ отъ училището започвало още отъ самото начало на постъпването имъ.

Юнкеритѣ на маневри при Шипка презъ 1902 г.

Като срѣдство за това били първоначално лекциитѣ по морална подготовка, а после нравствени беседи, съ цель

да се развият у възпитаницитѣ преданностъ къмъ Царь Родина, служба и съзнание за изпълнението на войнишкия дългъ.

Юнкер. дружина при откриване паметника „царь Освободитель“ 1907 г.

Главни органи за възпитанието въ училището били взводнитѣ командири и тѣхнитѣ помощници, а като сръдства — постоянниятъ контролъ и разумнитѣ упжтвания, изразени въ спокойна и умѣрена форма и наказанията, къмъ които се прибѣгвало предпазливо и като последно сръдство. Особенно предпазливо се прибѣгвало къмъ наказанието подъ арестъ.

Системата на възпитанието била уреждана съ заповѣдитѣ и упжтванията за занятията въ училището, издавани ежегодно отъ началника на училището.

Изсбщо духа и дисциплината на възпитаницитѣ отъ училището презъ този периодъ били на завидна висота.

7. По-важни факти.

Презъ тоя периодъ училището предприело съ цѣлия си съставъ една военна разходка съ научна целъ презъ м. юний 1900 г. съ маршрутъ София — Дупница — Кочериново — Рилски Монастирь — Самоковъ — София.

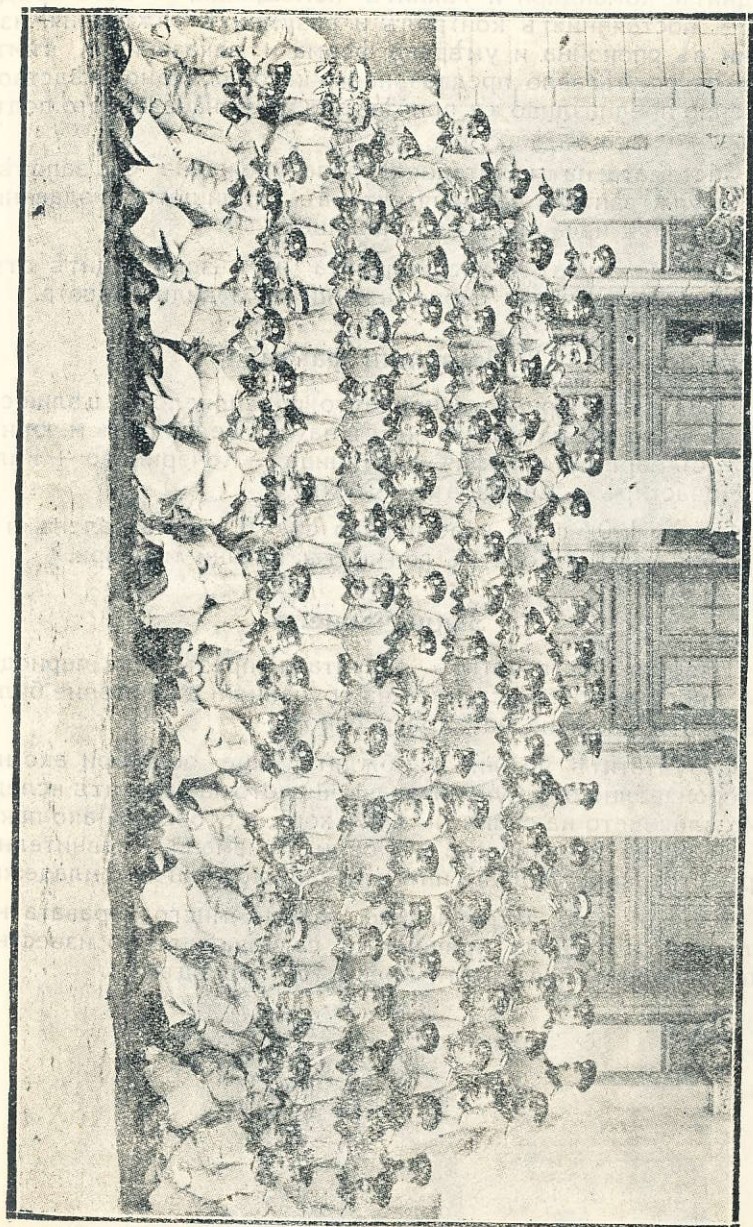
Презъ 1902 г. то участвувало съ VII гимназиаленъ и I и II специални класове въ голѣмитѣ военни маневри.

Заклучение.

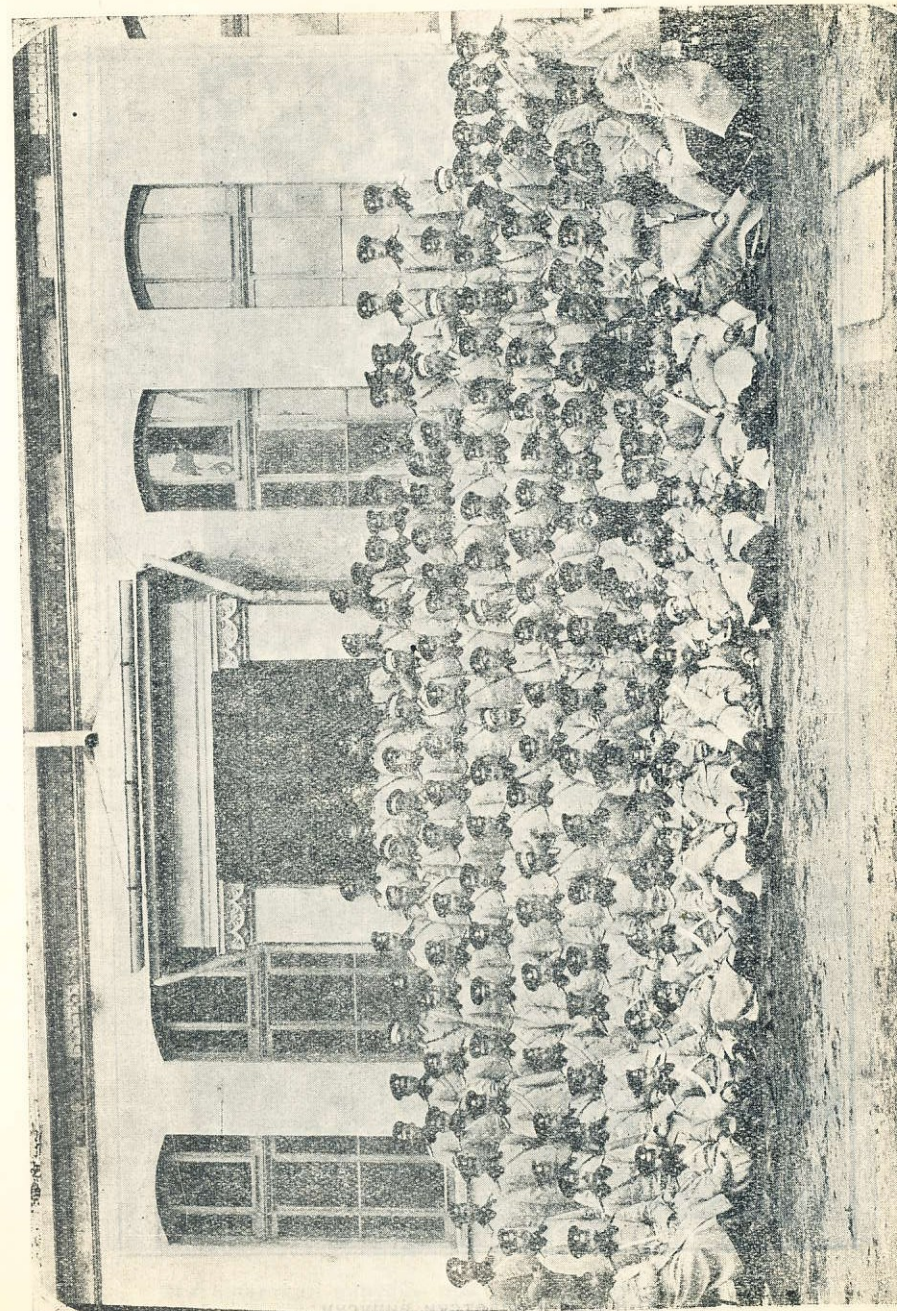
Изобщо постигнатитѣ резултати презъ този периодъ били много добри. Системата на обучение и възпитание била правилна и сложена на здрави основи.

Резултатитѣ щѣли да бждатъ още по-добри ако не така произволно било увеличавано числото на кадетитѣ вследствие влиянието на силни на деня хора, и особено, ако пакъ поради разни ходатайства не били приемани сравнително посръдствени и слаби въ интелектуално отношение младежи.

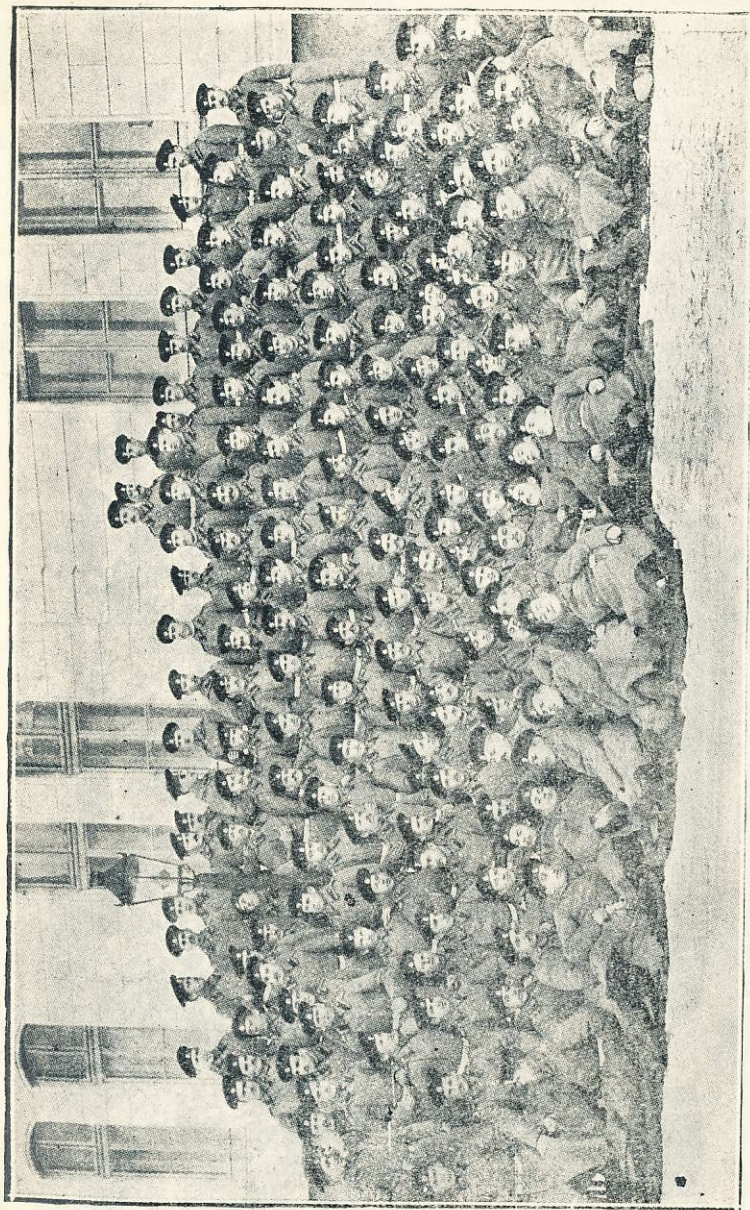
Всичко това затруднявало твърде много управата на училището и станало причина да се понижатъ до известна степенъ добритѣ резултати презъ тоя периодъ.

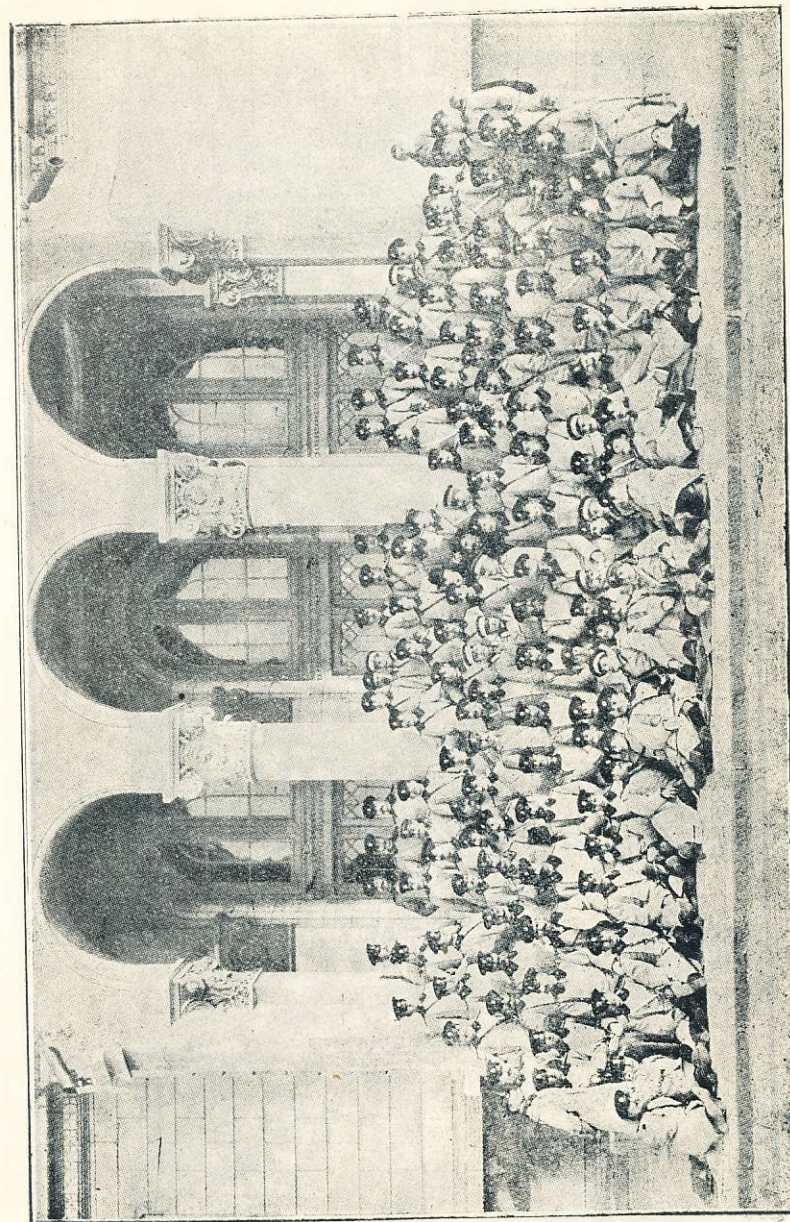
22-й випускъ.

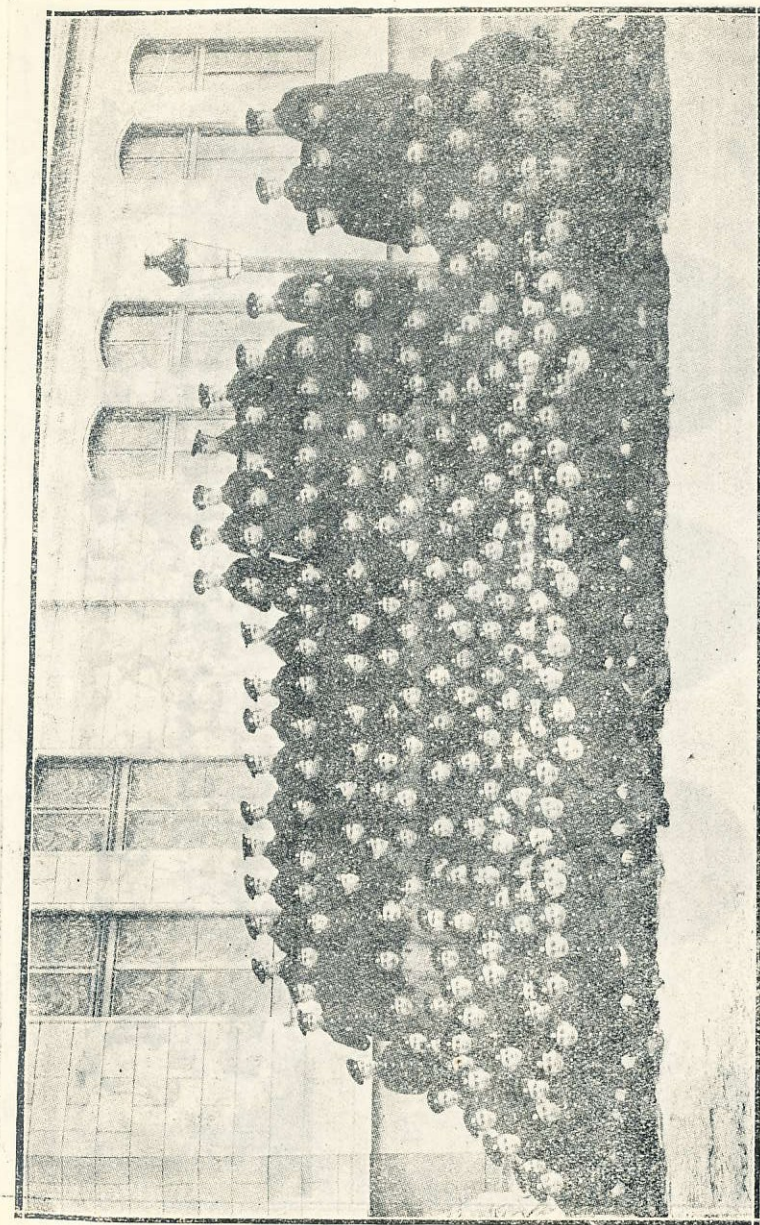
23-й випускъ — 1. I. 1902 год.

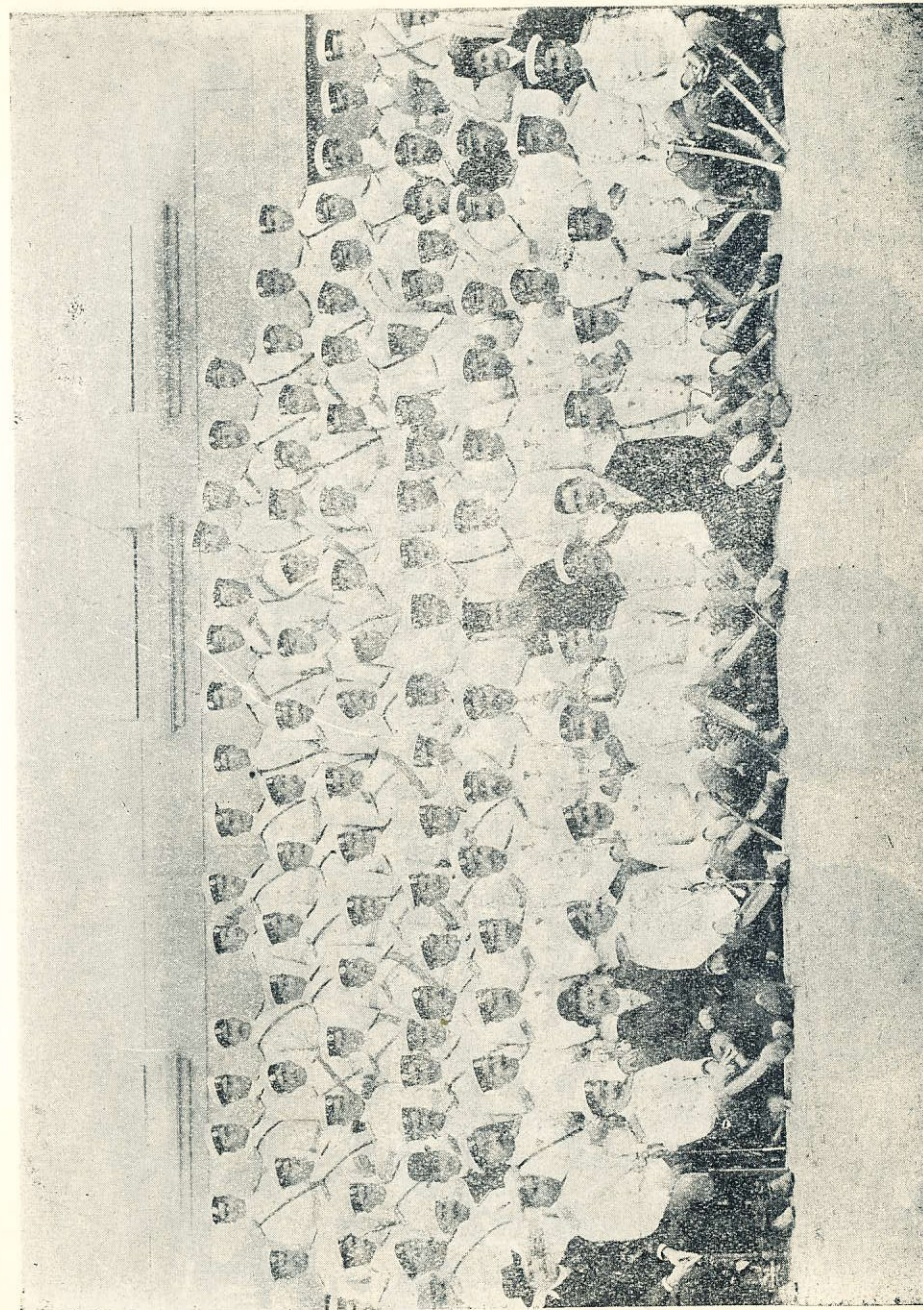
23-й и 24-й кадетски випуски

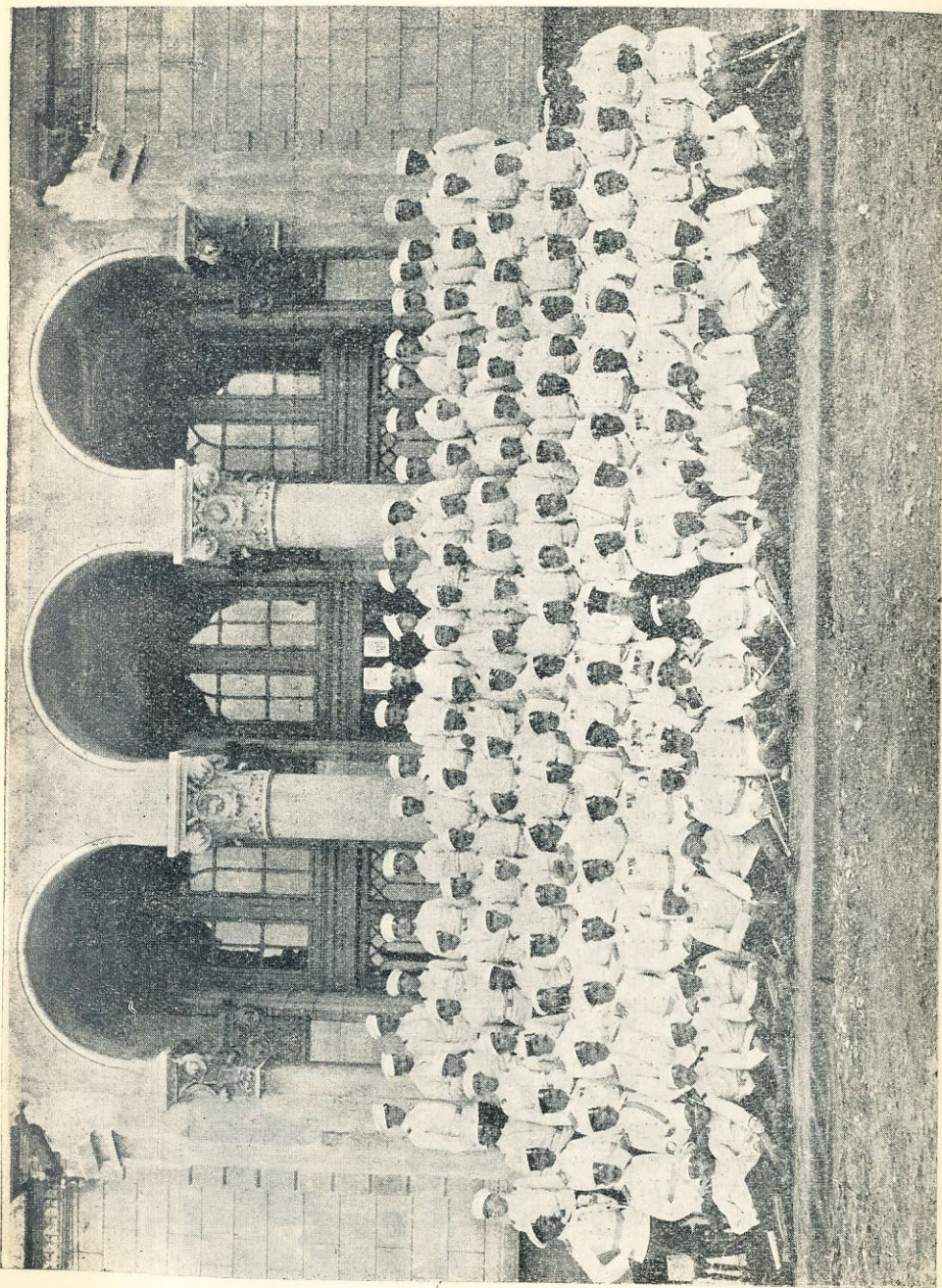
24-й кадетски випускъ при производството 1. I. 1903 год.

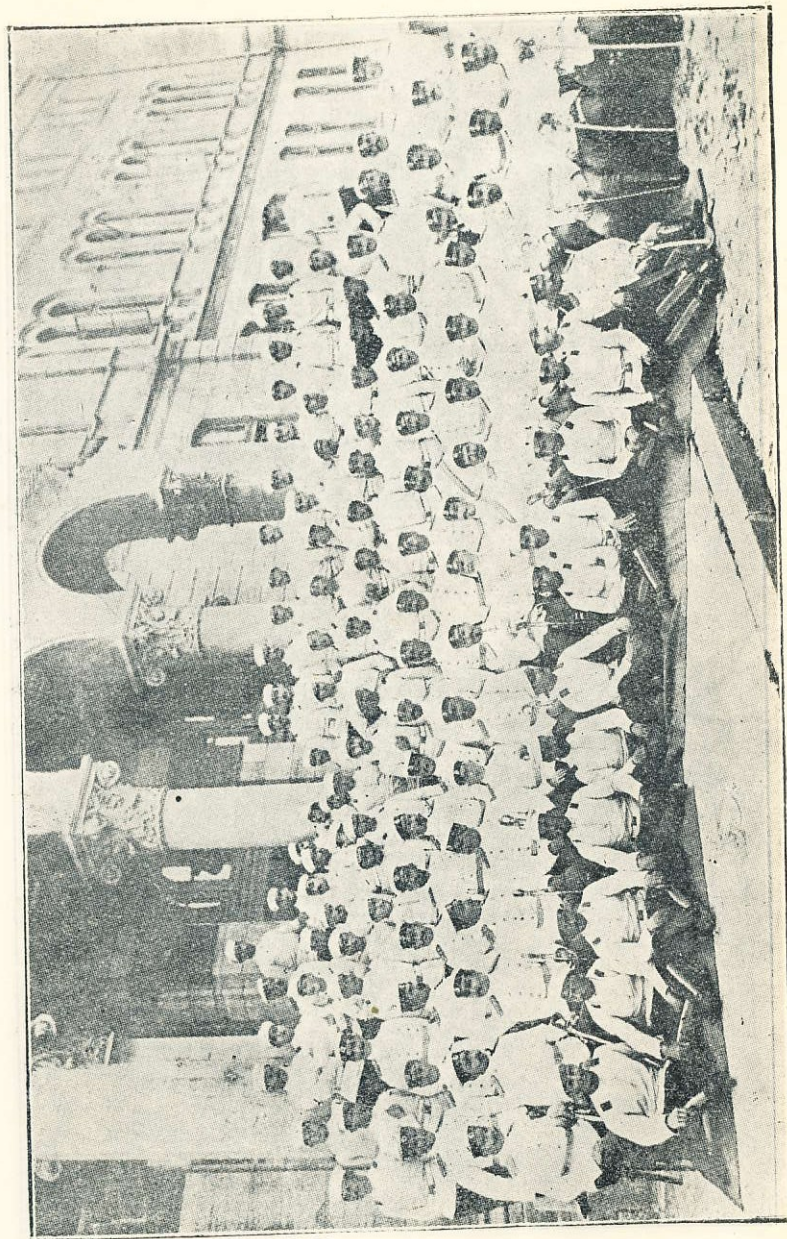
25-й, 26-й и 27-й кадетски випуски.

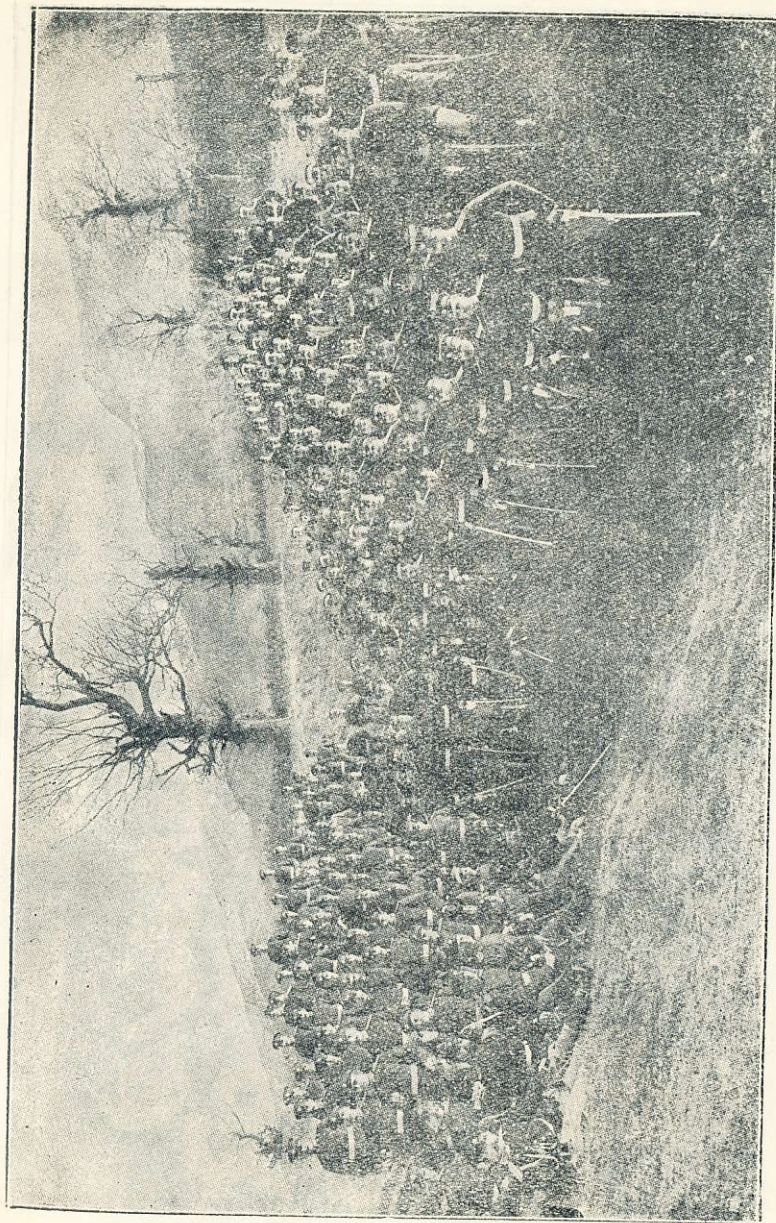
25-й кадетски випускъ при производството на 2. VIII. 1905 год.

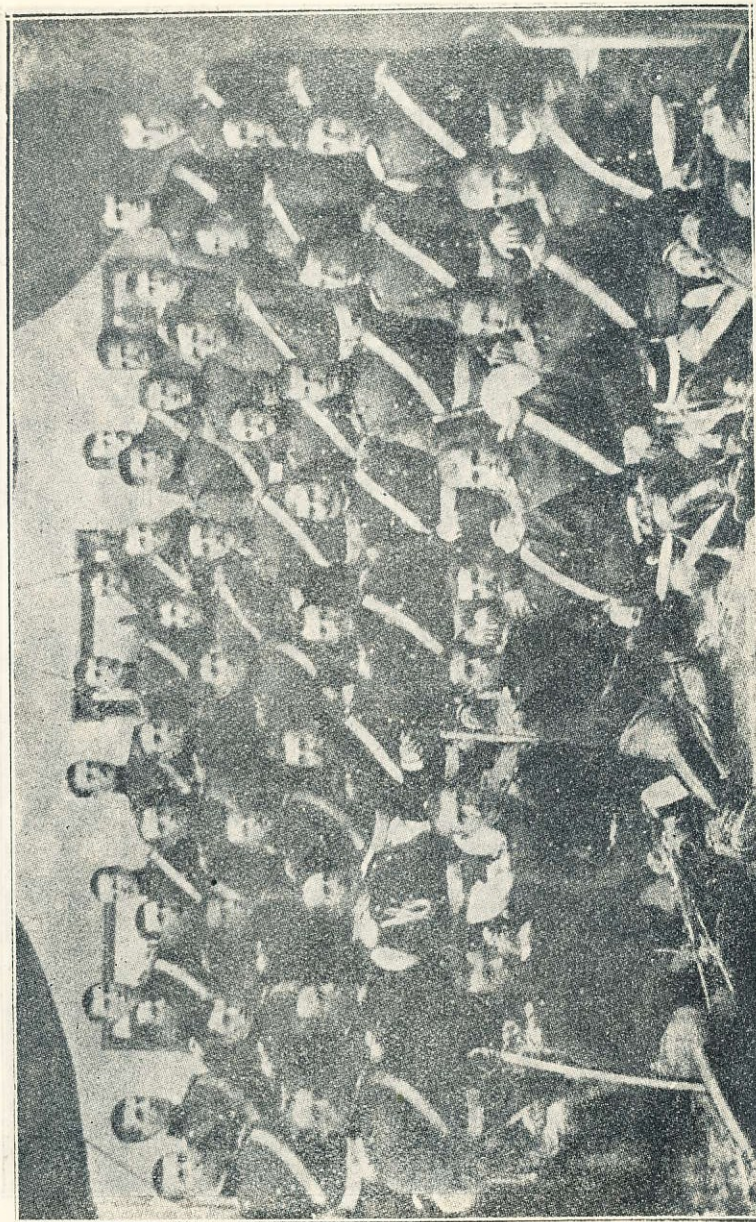
26-й кадетски випускъ при производството на 19. IX. 1906 год.

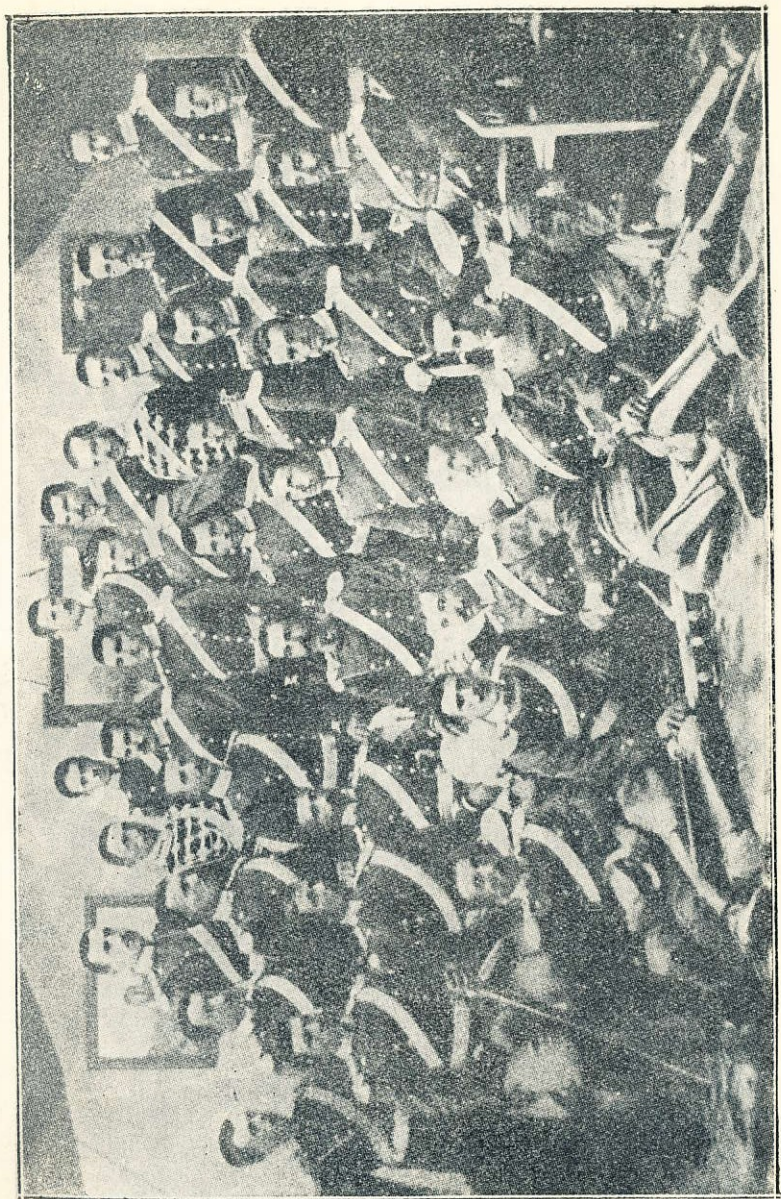
27-й випускъ — 15. VIII. 1907 год.

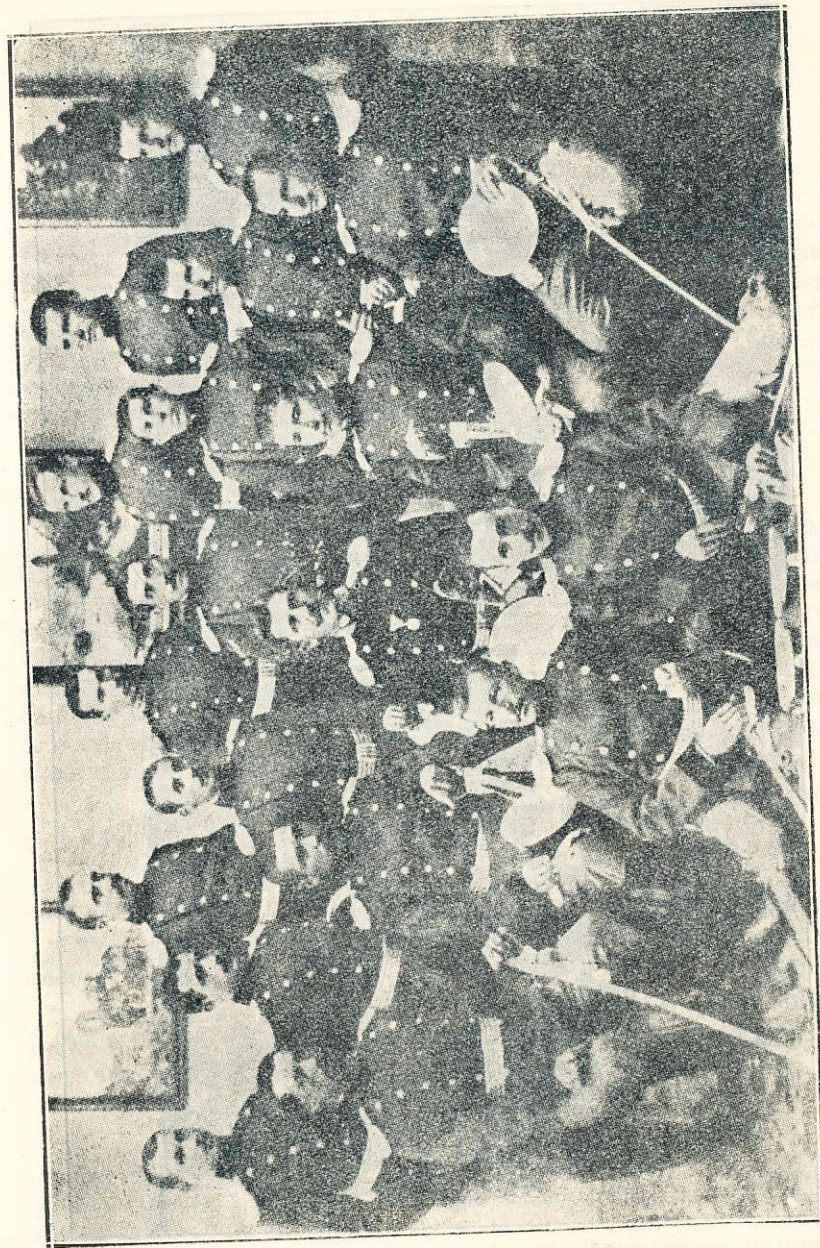
28-й випускъ клона на Военното на Н. В. училище.

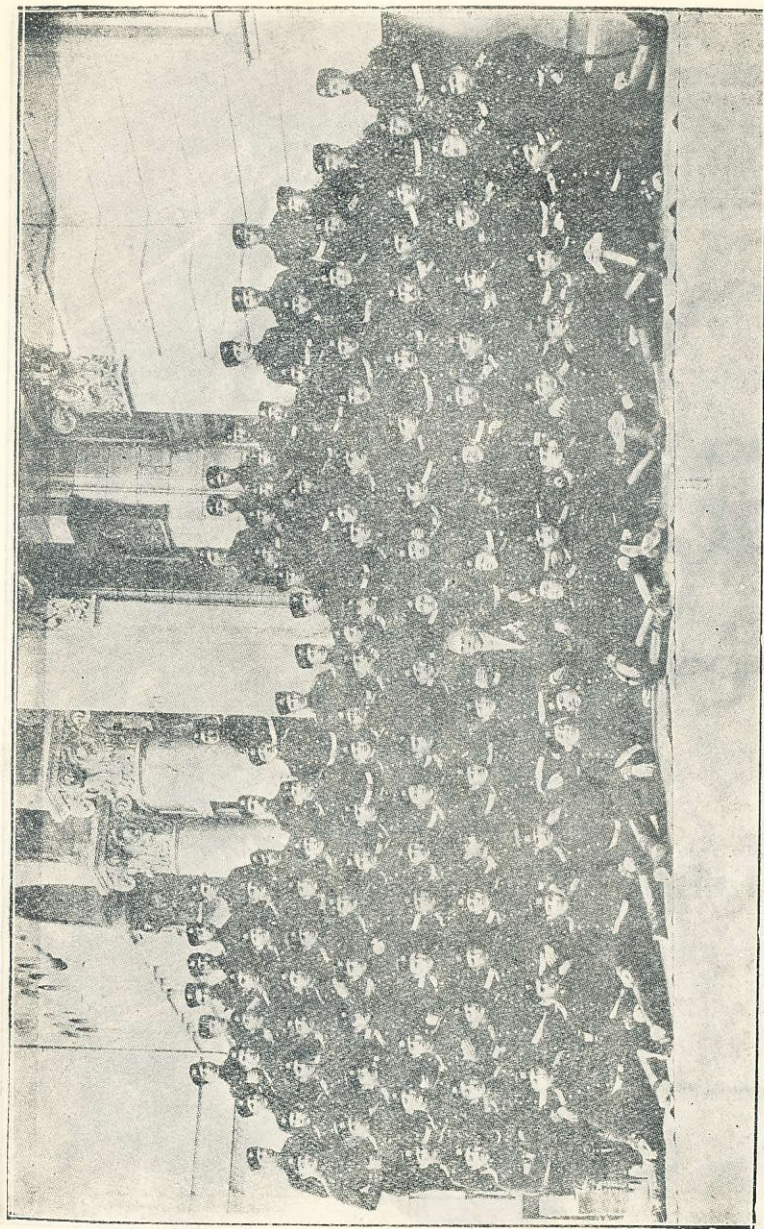
28-й випускъ артилеристи.

28-й выпускъ кавалеристи.

28-й выпускъ пионери.

29-и кадетски випускъ при производството на 22. IX. 1909 год.

IV. Периодъ.

II. юнкерски периодъ (1909—1919 г.).

Край на Кадетската система. Въ началото на 1909 г. Военното на Негово Величество училище изоставило практикуваната отъ 1900 г. система на попълване съ възпитаници (*Кадетската система*) и се върнало отново къмъ съществуващата преди 1900 г. *Юнкерска система* на попълване и затова периода отъ 1909 до 1919 г. можемъ да наречемъ II-й юнкерски периодъ.

I. Съставъ и организация.

A. Въ началото на периода. а) *Щабъ на училището.* Щабътъ на училището се състоялъ отъ Началникъ на училището — Генералъ-Майоръ, Помощникъ на Началника на училището — той и командиръ на дружината — Полковникъ, Инспекторъ на класоветъ — Майоръ, Адютантъ на училището — Капитанъ, Интендантъ на училището — Майоръ, санитарни офицери двама — Подполковникъ и Капитанъ, библиотекаръ — Поручикъ, секретаръ — чиновникъ, единъ архиварь-регистраторъ и нѣколко писари и литографчици.

б) *Пехота.* Въ началото на периода съществували следнитѣ юнкерски пехотни подѣления:

1-а рота — състояща се отъ юнкеритѣ отъ II специаленъ класъ, подѣлена на 3 взвода и 3 класни отдѣления.

2-а рота — състояща се отъ юнкеритѣ отъ I специаленъ класъ, подѣлена на 4 взвода и 4 класни отдѣления.

3-а рота — състояща се отъ юнкеритѣ отъ VII гимназиаленъ класъ (тъй наречения после подготвителенъ класъ), подѣлена на 6 взвода и 6 класни отдѣления.

Войнишка пехотна строева команда не е имало.

в) *Конница.* Юнкеритѣ кавалеристи били отдѣляни въ началото на втората година (I специаленъ класъ) и образували заедно съ пехотинцитѣ — въ 2-а рота първитѣ 3 пехотно-кавалерийски взвода, отговарящи на първитѣ 3 класни пехотно-кавалерийски отдѣления, а въ 1-а рота — първитѣ 2 пехотно-кавалерийски взвода, отговарящи на първитѣ 2 пехотно-кавалерийски отдѣления.

г) *Артилерия.* Юнкеритѣ артилериисти били отдѣляни сѣщо въ началото на втората година (II специаленъ класъ) и сѣ образували заедно съ пионеритѣ — 4-ия взводъ, въ 2-а рота отговарящъ на 4-о класно артилерийско-пионерно отдѣление, а въ 1-а рота — 3-ия взводъ, отговарящъ на 3-о класно артилерийско-пионерно отдѣление.

д) *Инженерна частъ.* Юнкеритѣ пионери били отдѣляни както другитѣ специалисти (артилериисти и кавалериисти) въ началото на втората година (I специаленъ класъ) и образували заедно съ артилерииститѣ, както се каза по-горе — 4-ия взводъ въ 2-а рота (4-о класно отдѣление), а въ 1-а рота — 3-ия взводъ (3-о класно отдѣление).

е) *Войскови части.* За улесняване практическото обучение на юнкеритѣ артилериисти и кавалериисти къмъ училището имало:

1. Една войнишка артилерийска команда, състояща се отъ около двадесетина войници и подофицери, 12 коня и 6—8'7 см. не с. с. орждия система „Крупъ“ и

2. Една войнишка кавалерийска команда, състояща се сѣщо отъ около двадесетина войници и подофицери и 47 коня.

Отдѣлна войнишка артилерийска команда не е имало.

Численостъ по роти, взводове, кл.-отдѣления и родове орждия за учебната 1909—1910 година.

1-а рота.	1-и взводъ	21	порт.-юнkerи.
	2-и "	22	" "
	3-и "	24	" "

Всичко 1-а р. 67 порт.-юнkerи;

(1-о кл. отд.	36	порт.-юнkerи.	пехотинци и кав.)
(2-о " "	29	"	" "
(3-о " "	34	"	Арт. и пион.)

Всичко II сп. кл. 99 порт.-юнkerи.

Пехотинци	45	порт.-юнkerи.
Кавалериисти	13	порт.-юнkerи.
Артилериисти	19	порт.-юнkerи.
Пионери	15	порт.-юнkerи.

Всичко II спец. кл. 99 порт.-юнkerи.

2-а рота.	1-и взводъ	37	порт.-юнkerи.
	2-и "	34	" "
	3-и "	37	" "
	4-и "	37	" "

Всичко 2-рота 145 порт.-юнkerи, отъ които 13 п. юнкери и 132 ю-ри.

1-о кл. отдѣление	33	юнkerи (пехотинци и кавалериисти)
2-о " "	31	" "
3-о " "	34	" "
4-о " "	34	(артилериисти и пионери)

Всичко I сп. кл. 132 юнкери.

Пехотинци	83	юнkerи.
Кавалериисти	15	"
Артилериисти	19	"
Пионери	15	"

Всичко I сп. кл. 132

3-а рота.	1-и взводъ	29	порт.-ю-ри. и ю-ри
	2-и "	29	" " "
	3-и "	28	" " "
	4-и "	22	" " "
	5-и "	29	" " "
	6-и "	29	" " "

Всичко 3-рота 166 п.-юнkerи и юнкери, отъ които 19. п.-ю-ри и 147 ю-ри.

1-о кл. отдѣление	25	юнkerи.
2-о " "	26	"
3-о " "	25	"
4-о " "	19	"
5-о " "	26	"
6-о " "	26	"

Всичко отъ VII гимн. класъ 147 юнкери.

Или всичко въ училището въ началото на периода (1909—1910 г.) имало 378 порт.-юнkerи и юнкери.

Войнишка кавалерийска команда. Състояща се отъ около 20 войници и подофицери и 43 коня.

Войнишка артилерийска команда. Състояща се сѣщо отъ около 20 войници и подофицери и 12 коня.

Нестроева команда.

Заведующъ прехраната	1
Ковчежникъ	1
Подофицери	5
Майстори	7
Готвачи и служители въ кухнята	22
Служители въ лазарета	3
Огняри, и служители въ банята	7
Кравари	3
Градинарь, дворни служители и др.	5

Състава на училището въ началото на периода (1909—1910 год.) се вижда отъ долнитѣ сведения:

1. Сведение за личния съставъ.

Наименование на чиноветъ.	По щатъ	По списъкъ	Прикомандировани	Въ дълг. врем. командировка	На лице свои и прикомандировани.	Волнонаемни.
А. Офицери.						
Негово Ц. В. Престолонаследника	—	1	—	—	1	—
Князь Борисъ Търновски . . .	1	1	—	—	1	—
Началникъ Генералъ-Майоръ . .	1	1	—	—	1	—
Помощникъ — той и к-ръ на дружината — Полковникъ	1	1	—	1	—	—
Училищенъ интендантъ — Майоръ	1	1	—	—	1	—
Инспекторъ на класов. — Майоръ	1	1	—	—	1	—
Ротни командири { Майори . . .	2	2	1	—	2/1	—
{ Капитани . . .	1	1	—	—	1	—
Инструкторъ по артилер. часть — той и Преподавателъ — Капитанъ	1	1	1	—	1/1	—
Помощникъ на инструкторъ по артилерийската часть — Капитанъ	—	—	1	—	0/1	—
Преподаватели { Майори . . .	—	—	2	—	0/2	—
{ Капитани . . .	5	5	1	5	0/1	—
Зав. кавалер. часть — Ротмистъръ	1	1	—	—	1	—
Офицери възпитат. — Капитани .	14	11	6	—	11/6	—
Помощници { Поручици . . .	8	4	1	—	4/1	—
{ Капитани . . .	—	8	—	3	5	—
Завед. нестр. команда — Капитанъ	1	1	—	—	1	—
Завед. прехраната — Капитанъ .	1	1	—	—	1	—
Адютантъ { Поручикъ	1	—	—	—	—	—
{ Капитанъ	—	1	—	—	1	—
Ковчежникъ — Поручикъ	1	1	—	—	1	—
Библиотекаръ { Поручикъ	1	—	—	—	—	—
{ Капитанъ	—	1	—	—	1	—
Всичко офицери . . .	41	43	13	9	34/13	—
Б. Санитарни офицери.						
Санитаренъ { Подполковникъ . . .	1	1	—	1	—	—
{ Капитанъ	1	1	1	1	1	—
Санит. Подпор. — Аптекарь . .	1	—	—	—	—	—
Всичко санит. офицери . . .	3	2	1	2	1	—
В. Чиновници.						
Преподаватели I. класъ . . .	2	2	—	—	2	—
II. " . . .	4	4	—	—	4	—
III. " . . .	9	9	—	—	9	—
IV. " . . .	2	1	—	—	1	—
Учителъ по фехтовка	1	1	—	—	—	1
Фелдшеръ — чиновникъ	1	1	—	—	1	—
Секретаръ на Инсп. на класоветъ .	1	1	—	—	1	—
Оржеенъ майсторъ	1	1	—	—	1	—
Архиваръ — регистраторъ	1	1	—	—	1	—
Машинистъ	1	1	—	—	1	—
Надзир. на здания и водопровода .	1	1	—	1	—	—
Всичко чиновници . . .	24	23	—	1	21	1

Наименование на чиноветъ.	По щатъ	По списъкъ	Прикомандировани	Въ дълг. врем. командировка	На лице свои и прикомандировани.	Волнонаемни.
Г. Възпитаници.						
Юнкери и порт-юнкери	—	380	—	—	380	—
Д. Свѣрхсрочнослужещи.						
Фелдфебели	—	4	—	—	4	—
Старши подофицери	—	9	—	—	9	—
Младши подофицери	—	1	—	—	1	—
Сигналисти	—	4	—	—	4	—
Барабанчици	—	4	—	—	4	—
Всичко свѣрхсрочнослужещи .	—	22	—	—	22	—
Е. Срочнослужещи.						
Ефрейтори	—	4	—	—	4	—
Редници	—	49	14	—	49/14	—
Всичко	—	53	14	—	53/14	—

2. Сведение за численното състояние на конетъ и др. добитъкъ.

Офицерски	Строеви войнишки	Обозни	Артилерийски	Волове	Крави	Телета.
6	31/12	11/2	12	20	22	13

ж) *Тактическо съединение.* 1-а, 2-а и 3-а роти образували една дружина, която заедно съ войнишките команди могла да води тактически занятия само въ малък размѣръ

Изводи. з) Изводитъ, които могатъ да се направятъ за състава и организацията на Училището въ началото на периода сж следнитъ:

1) *По състава.* — Командниятъ и помощенъ персоналъ въ Училището — 47 (24 свои и 13 прикомандировани), отъ които 40 строеви и 7 нестроеви, 2 лѣкари, 22 чиновници (отъ които 16 преподаватели) 22 свѣрхсрочно служещи и 67 срочнослужещи подофицери и войници билъ напълно достатъченъ за възпитанието и обучението на 380 юнкери.

Количеството на кавалерийският кон (43) също било достатъчно за обучението на 13 порт-юнkerи и 15 юнкери кавалеристи, обаче това на артилерийският кон (само 12) съвсем не било достатъчно.

2) По организацията. — Тя била изобщо правилна и съобразена с нуждите и традициите на Училището; липсата на учебни части, обаче — (рота, батарея, ескадрон) затруднявала обучението на юнкерите; съществуващите войнишки команди (кавалерийска и артилерийска) донякъде замъствали учебната батарея и учебния ескадрон, а учебна рота била образувана при нужда от юнкерите.

* * *

През следующите години (1910 и 1911) и първата половина на 1912 г. не е имало никаква особена промяна в състава и организацията на Военното училище.

Училището през войната 1912-13 г. На 20 септември 1912 година, с обявяването на общата мобилизация на българската войска, училището съгласно наставлението за мобилизацията, било разформирано и закрито като всички офицери от Училището (на брой 44), получили назначение и заминали за разни войскове части; юнкерите от 2-и специален клас — 82 пехотинци, 14 кавалеристи, 30 артилеристи и 14 пионери — (току що преминали в него) били произведени в чин „офицерски кандидат“ и изпратени по частите; юнкерите от 1-и специален клас (на брой 199), току що преминали в този клас, били произведени в чин „мл. порт-юнkerи“ и изпратени също по частите а юнкерите от подготвителния клас (току-що постъпили в Училището) на брой 180, били уволнени в домашен отпуск до второ разпореждане.

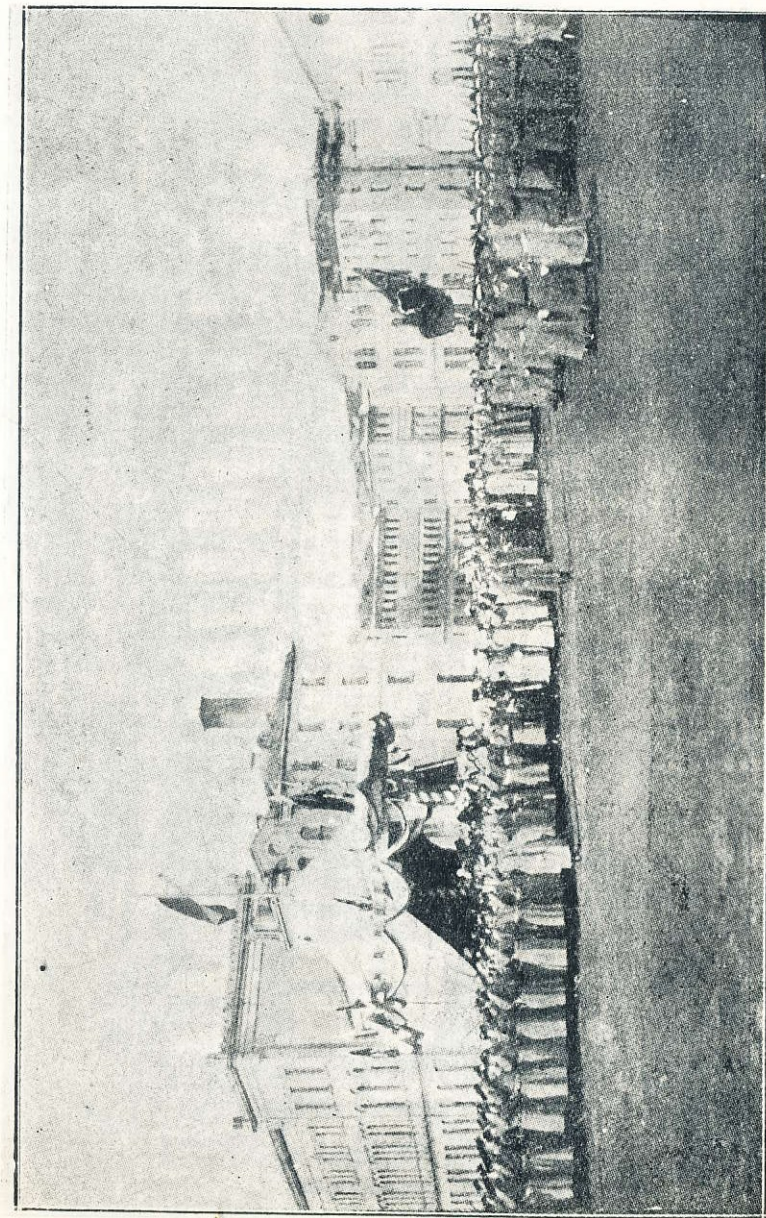
Свърхсрочнослужещите подофицери, (на брой 22), били изпратени в войсковите части с изключение на двама, които останали в Училището за пазене на материалната част.

Войниците от кавалерийската и артилерийска команди също били изпратени в войсковите части, като в Училището били оставени 16 войника за гледане конете и другия добитък.

Кавалерийският и артилерийският кон били изпратени в частите, (50 коня в кавалерията и 20 коня в артилерията), като за нуждите на училището били оставени само 15 коня.

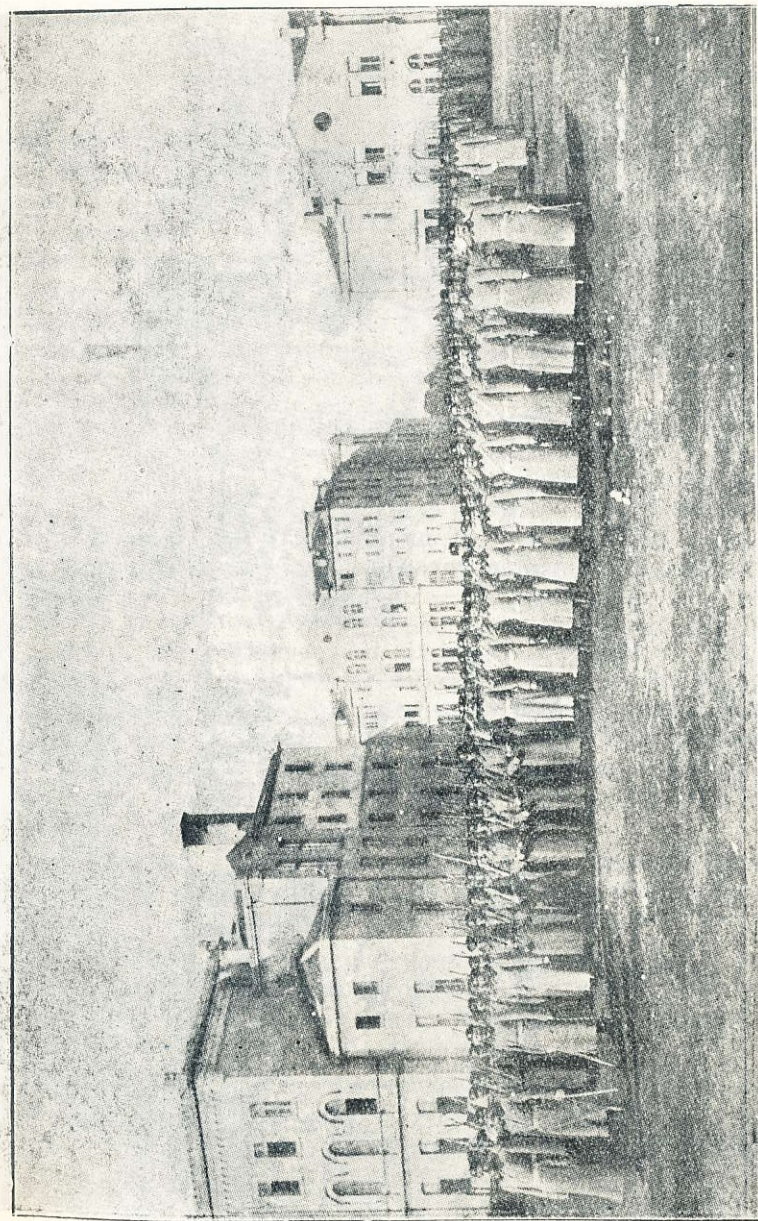
И така, след обявяването на мобилизацията в 1912 г. училището било напълно разформирано и от 22 септември с. г. престанало да функционира, като вместо него бил

открит и от 28 септември започнал да функционира тъй наречения „Отдел за материалната част“ с следния състав: Началник на отдела, помощник на Началника и за

Празнуване пълнолетието на Н. Ц. В. Пр. Кн. Борисъ.

ведущъ караула, архиваръ-регистраторъ 1, свръхсрочни подофицери 2, служаши (машинисти, слуги и др.) 9, войници 16, коне 15, волове 16, крави 17.

Парадъ въ училището 1912 година.

На 31 августъ 1913 г., съ обявяването на общата демобилизация на българската войска, Военното училище започнало наново да функционира.

На 2 декември с. г. въ училището се завърнали младшитѣ порт.-юнkerи отъ младши класъ (I специаленъ класъ), които презъ 1912 г. по случай мобилизацията били изпратени въ частитѣ; тѣ били преведени въ старши класъ (II специаленъ класъ) и били всичко 169 души; освенъ тѣхъ били приети, произведени въ чинъ „младши порт.-юнkerи“ и преведени въ старши класъ още 17 младежи, едни отъ които свършили Школата за запасни подпоручици, други бивши юнкери и запасни подпоручици, тъй че всичко младши порт.-юнkerи 186.

Освенъ това въ училището били приети отъ вънъ 457 младежи въ подготовителния класъ и 487 младежи въ младшия класъ, като и тѣзи два класа отъ 10 декемврий 1913 г. сжщо се открили и отъ 16 декемврий с. г. започнали класнитѣ занятия съ всички юнкери отъ училището.

Понеже отъ този день започналь единъ новъ етапъ отъ живота на училището следъ продължителното му прекъсване презъ Балканската война, ще предадемъ на кжсо състава и организацията на училището къмъ това време.

Въ началото на учебната 1913/14 год. въ училището имало:

Въ старши класъ	186	младши порт.-юнkerи
„ младши „	487	юнkerи
„ подготовителния класъ	457	„

или всичко 1130 възпитаници, разпредѣлени въ 4 роти, както следва:

1-а рота {	48	порт.-юнkerи отъ старши класъ
	121	юнkerи отъ младши класъ
	113	„ отъ подготовителния класъ.

Всичко 282 порт.-юнkerи и юнкери.

2-а рота {	46	порт.-юнkerи отъ старши класъ
	123	юнkerи отъ младши класъ
	116	„ „ подготовителния класъ.

Всичко 285 порт.-юнkerи и юнкери.

3-а рота {	46	порт.-юнkerи отъ старши класъ
	120	юнkerи отъ младши класъ
	114	„ „ подготовителния класъ.

Всичко 280 порт.-юнkerи и юнкери.

4-а рота	46	порт.-юнkerи отъ старши класъ
	123	юнkerи отъ младши класъ
	114	„ „ подготвителния класъ

Всичко 283 порт.-юнkerи и юнkerи.

Презъ 1914 г. и първата половина на 1915 г. особена промѣна въ състава и организацията на Училището не е имало.

Училището презъ Европейската война.

Другъ по-важенъ моментъ отъ живота на Училището презъ втората половина на 1915 година е обявяването на общата мобилизация и намѣсата на България въ Общоевропейската война. Училището трѣбвало да премине отъ мирновременни къмъ военновременни съставъ и организация. Съ обявяването на мобилизацията на 10 септември 1915 година почти всички офицери отъ Училището получили назначение въ войсковитѣ части, а юнkerитѣ отъ II специаленъ класъ (току-що преминали въ сѣщия) на брой 260, били произведени въ чинъ „Офицерски кандидатъ“ и изпратени въ частитѣ. Така че, съ обявяването на мобилизацията въ редоветѣ на войската влезли нови освежителни кадри отъ 435 току-що произведени подпоручици отъ 35 випускъ и 260 офицерски кандидати отъ 36 випускъ.

Сѣщо така една частъ отъ долнитѣ чинове отъ училището (подофицери и войници) и голѣма частъ отъ конетѣ били изпратени по случай мобилизацията въ разнитѣ части на войската.

Усилена дейность на Училището презъ Европейската война.

Училището съ обявяването на общата мобилизация презъ 1915 година не само не престанало да функционира, както това е било презъ Балканската война, но напротивъ развило една много по-усилена дейность и играло много важна роля за попълване на войската съ офицери презъ време на войната.

При обявяване на мобилизацията въ училището останали юнkerитѣ отъ I специаленъ класъ (току-що преминали въ сѣщия класъ) на брой 320 да продължаватъ курса на училището въ I специаленъ класъ; били приети нови 426 юнkerи, отъ които 14 въ I специаленъ и 412 въ подготвителния класъ.

Тѣй че въ общи черти състава на училището следъ обявяването на мобилизацията въ 1915 г. билъ следния:

1-а рота (I специаленъ класъ)	—	334 юнkerи.
2-а рота (подготвителния класъ)	—	204 „
3-а рота (подготвителния класъ)	—	208 „

Всичко 746 юнkerи.

* * *

Придаване Школата за зап. подпоручици къмъ Училището.

Отъ 15 мартъ 1916 год. къмъ училището се придава и Школата за запасни подпоручици и отъ тази дата започнало да функционира подъ името „Военно на Н. В. училище и Школа за запасни подпоручици“, като длѣжността „Началникъ на В. Училище и Школа за запасни офицери“ се слѣла съ длѣжността „Началникъ на В.-Учебнитѣ заведения“.

Военновременни щатове за училището.

Военновременнитѣ щатове за училището въ началото на последната война (1915—18 год.) съгласно проектощатоветѣ за военно време № 297 били:

а) Училището. Офицери 10: 1 Полковникъ — Н-къ на училището и на Школата за запасни подпоручици. 1 Подполковникъ — Инспекторъ на класоветѣ, 4 Майори — Преподаватели, 3 Капитани — Домакинъ, адютантъ и зав. прехраната, 1 Поручикъ — помощникъ домакинъ.

б) Юнкерска рота: 5 офицери — 1 майоръ (ротенъ командиръ) и 4 капитани (взводни командири), 181—213 юнkerи и 10 долни чинове.

в) Школна рота: 5 Офицери — 1 майоръ (ротенъ командиръ) и 4 капитани (взводни командири), 160—240 школници и 31 долни чинове.

г) Юнкерска батарея: 5 офицери — 1 майоръ (батар. командиръ) и 4 капитани (взводни командири), 181 юнkerи, 54 долни чинове и 60 коня.

Обаче, презъ време на войната увеличаването състава на училището наложило и измѣнение на горнитѣ щатове, които били измѣнявани и допълвани на нѣколко пѣти докато най-после военновременнитѣ щатове за училището били установени (заповѣдь по военното ведомство № 169 отъ 1916 г.) както следва:

а) Училището — офицери 17 — 1 Генералъ-майоръ — Н-къ на в.-учебнитѣ заведения — (той и Н-къ на училището). 2 Полковници — 1 помощникъ н-къ на училището и преподаватель.

4 Подполковници — 1 инспекторъ на класоветѣ, 3 дружинни командири.

6 Майори — 1 помощ. инспекторъ на класоветѣ, 4 преподаватели и 1 домакинъ.

4 Капитани — 1 адютантъ, 1 завед. прехраната, 1 командиръ на нестроевата команда и 1 помощникъ домакинъ.

4 Лѣкари — 1 старши и 3 младши лѣкари, 17 чиновници — отъ които 8 преподаватели и 181 долни чинове.